



ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ – ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΔΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΩΜΕΓΑ»

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

ΣΕ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΜΕ ΤΟ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΤΟΥ ΤΕΙ ΜΕΣΣΟΛΟΓΙΟΥ

ΚΑΙ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ



ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΔΙΚΤΥΟ.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ – ΔΙΚΤΥΟ**

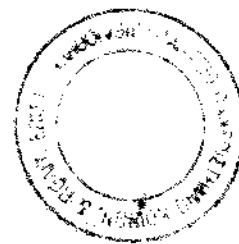
ΜΕΛΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΑΜ: 6304Μ010

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. Αναπλ. Καθ. Κ. Κοσκινάς, Επιβλέπων
2. Αναπλ. Καθ. Β. Τριανταφύλλου, Μέλος
3. Δρ. Α. Ξενάκης, Μέλος

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΛΗΨΗ



Η ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορικής και της επικοινωνίας, επιδρούν στην αντίληψη μας για το χώρο και τον χρόνο, ενώ επανακαθορίζουν την έννοια της «ίδιας μας της ταυτότητας».

Πολλοί θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι αλλάζουν και τις δομές της παραγωγής ανασυγκροτούν ως εκ τούτου το κοινωνικό πεδίο, και επαναπροσδιορίζουν το δημόσιο χώρο. Στο δημόσιο χώρο, στην φιλελεύθερη δημοκρατία, εδώ και πολλές δεκαετίες, κυριαρχούν τα πολιτικά κόμματα, τα οποία αποτελούν τον κύριο μοχλό και το προνομιακό εργαλείο εξαγωγής της πολιτικής πάλης.

Ο ρόλος που παίζουν οι οργανώσεις στη λειτουργία των κομμάτων και οι προσπάθειες οργανωτικής ανασυγκρότησης τους, μέσω της ανάπτυξης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας αποτελούν τον πυρήνα της έρευνάς μας. Οι αλλαγές αυτές βρίσκουν αντιστοίχιση στην πολιτική εκπροσώπηση, στην ίδια την ιδέα της συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, ενώ τοποθετούν στον καθημερινό δημόσιο διάλογο έννοιες όπως: ηλεκτρονική δημοκρατία (e democracy), της ηλεκτρονικής ψήφου (e voting) και της δυνητικής πολιτικής (virtual politics), ενώ επανακαθορίζει και ολόκληρο το φάσμα και της εκλογικής – επικοινωνιακής στρατηγικής, των κομμάτων.

Ανιχνεύουμε τους όρους μετάβασης από την ιεραρχική οργάνωση στην δυνητική οργάνωση και τις θεωρίες των δικτύων, ενώ παράλληλα εξετάζουμε τις ιστορικές μορφοποιήσεις των κομμάτων, από το «κόμμα - στελεχών» στο «κόμμα – δίκτυο».

Στην έρευνα μας, εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία της περιπτώσιολογικής έρευνας (case study research), αναλύσαμε τα οργανωσιακά χαρακτηριστικά των Ελληνικών κομμάτων που εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο, μέσα από τα επίσημα καταστατικά τους και τα συγκρίναμε με τα επίσημα (site) τους στον κυβερνοχώρο.

Τα βασικά μας συμπεράσματα είναι ότι :

Το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ τείνουν οργανωτικά προς το «κόμμα-δίκτυο».

Η Νέα Δημοκρατία και ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός διατηρούν τα βασικά χαρακτηριστικά των μαζικών πολιτικών κομμάτων.

Το ΚΚΕ των επαναστατικών εργατικών κομμάτων,

ενώ τέλος τα κόμματα χρησιμοποιούν το διαδίκτυο περισσότερο ως παραδοσιακό μέσο

επικοινωνίας για μία από «πάνω προς τα κάτω» διασπορά πληροφοριών παρά ως

διασπαστικό μέσον και μέσον οργανωτικής ανασυγκρότησης.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

(Κόμμα, Οργάνωση, Δυνητική Οργάνωση, Δίκτυο,)

ABSTRACT

The development of informatics and media technologies have an influence on how we perceive space and time while they predetermine the meaning of «our identity»

According to many theorists, these technologies also change the structure of production and as a result they reconstruct social field and redefine public space. For many decades, in liberal democracy, public space has been dominated by political parties which represent the primary and concessive means, carrying out the political conflict.

The core of our study focuses on the role of organizations in political parties' function and the efforts of their organizational reconstruction through the development of informatics and media technologies. These changes have correspondence in political representation, at the same idea of citizen' s participation in public life while the add meanings like: e-democracy, e- voting, virtual politics, in daily public debate as well as they redefine the whole spectrum of voting- communicative strategy of political parties.

We also study the conditions of transition from hierarchical to potential/ virtual organization and the networks' theories whereas we examine historical formulation of parties, from “ party- staff” to “ party- network”.

In our study, putting into practice methodology of case study research, we analyze the organizational characteristics of Greek political parties that have been represented in Greek Parliament through their official articles of association and we compare them with official sites in cyberspace.

Our basic conclusions are:

PASOK and SYNASPISMOS tend organizationally to “ party-network”.

NEA DIMOKRATIA and LAIKOS ORTHODOXOS SYNARGERMOS preserve the basic characteristics of mass political parties.

KKE preserve the basic characteristics of revolutionary labor parties and finally we conclude that parties use the internet more as a traditional means of communication that

offers a “ top to down” dissemination of information than as a disruptive means and a means of organizational reconstruction.

KEYWORDS

(Political Party, Organization, Potential Organization, Network)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΚΟΜΜΑΤΑ	11
1.1. ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	11
1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.....	12
1.3 ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	17
2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	17
2.2 ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	28
2.2.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΥΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	28
2.2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΣΤΗΝ ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΙΚΤΥΑ	35
3.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ.....	35
3.1.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.....	36
3.1.2 ΔΙΚΤΥΑ ΜΙΚΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.....	37
3.1.3 ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΚΤΥΩΝ.....	39
3.1.4 ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΔΙΚΤΥΟ	42
4.1 ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΔΙΚΤΥΟ.....	42

4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ.....	43
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ.....	45
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	47
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ.....	49
---------------------------------------	-----------

7.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	49
----------------------------------	----

7.2 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ - ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ.....	51
--	----

7.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΙΣΤΟΤΟΠΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ.....	62
---	----

7.4 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	65
---	----

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	70
--------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	74
--------------------------	-----------

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι αλλαγές που έχουν σχέση με τις Τεχνολογίες της Πληροφορικής και της Επικοινωνίας και περιγράφονται ως «μεταβιομηχανική κοινωνία» ή «τεχνολογική επανάσταση» ή «ύστερη νεωτερικότητα» ή «τρίτο κύμα», φέρνουν στην οπτική μας, μία νέα πρωτόγνωρη αντίληψη για τις κοινωνικές διεργασίες.

Πολλοί θεωρούν ότι οι δομές της παραγωγής (και της βιομηχανικής κοινωνίας) ανατρέπονται, το κοινωνικό πεδίο ανασυγκροτείται, ο δημόσιος χώρος επαναπροσδιορίζεται. Στην πολιτική και την διοίκηση οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το διαδίκτυο τονώνουν την λαϊκή συμμετοχή, εξασφαλίζουν διαφάνεια υπέρ του πολίτη, αυξάνουν τις δυνατότητες πρόσβασης και παρέμβασης για τις οργανωμένες κοινωνικές οντότητες και τα μέλη τους, για το σύνολο της κοινωνίας πολιτών.

Από την άλλη πλευρά μια σειρά μελέτες εκτιμούν ότι αυτές οι αναλύσεις διαστρεβλώνουν την κατανόησή μας για την κοινωνία και τις ενδεχόμενες κοινωνικές μεταβολές γιατί: α) υπερεκτιμούν τον ρόλο των νέων τεχνολογιών σε αυτές, β) υπεραπλουστεύουν την δυναμική τους, γ) υποβαθμίζουν την πολιτιστική και κοινωνική σημασία των νέων τεχνολογιών (Gandy, Oscar H. 1993, Duncan and Connor, 1986, Lyon, 1994, Davies, 1996).

Η τεχνολογία από μόνη της όσο ισχυρή και αν προβάλλεται ούτε καθορίζει ούτε διαμορφώνει τις κοινωνικές σχέσεις και τους κοινωνικούς θεσμούς, όμως (Παπαθανασόπουλος, 2002, σελ. 10-11) είναι μια πιθανή δίοδος για την ανάπτυξη κοινωνικών δυναμικών. Αυτό όμως απέχει (Schiller, 1996 σελ. 25), πολύ από το να ισχυριζόμαστε ότι η τεχνολογική αλλαγή επιφέρει σημαντικές αναδιαρθρώσεις και ότι η τεχνολογία αποτελεί τον αποφασιστικό παράγοντα κοινωνικής μεταβολής. Ωστόσο η μηχανοποίηση (Calabrese and Burgelman, 1998, σελ. 12) διαμέσου των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των δικτύων μας οδηγεί πέρα από τη γραφειοκρατία. Όλες οι θεωρίες για την οργάνωση (Morgan, 2000, σελ.28) και τη διοίκηση βασίζονται σε υπόρρητες εικόνες ή μεταφορές που μας βοηθούν να κατανοήσουμε και να διοικήσουμε τις οργανώσεις. Όλες οι θεωρίες περί οργάνωσης λοιπόν, (Τσούκας, 2000, σελ 15) εδράζονται σε μια μεταφορική σύλληψη της πραγματικότητας. Τα μεταφορικά σχήματα στην περίπτωση των

οργανώσεων δεν είναι απλώς ρητορικά αλλά συνιστούν ένα θεμελιώδη τρόπο κατανόησης και μάθησης.

~~Τι σημαίνει όμως πέρα από τη γραφειοκρατία ειδικά για την πολιτική ζωή και τα σύγχρονα πολιτικά συστήματα; Η σύγχρονη φιλελεύθερη δημοκρατία, η γέννησή της και η ανάπτυξή της είναι συνδεδεμένη άρρηκτα με την ανάπτυξη των πολιτικών κομμάτων. Ακρογωνιαίος λίθος και θεμελιώδες χαρακτηριστικό της είναι η λειτουργία και η δυναμική ενός συστήματος εκπροσώπησης (Σπουρδαλάκης, 2003, σελ. 39) το οποίο επιφυλάσσει πρωταγωνιστικό ρόλο στα κόμματα. Η σύγχρονη δημοκρατία παρά τις επιμέρους θεσμικές διευθετήσεις που τη δομούν, ιδίως στην Ευρώπη, είναι «κομματική δημοκρατία».~~

Στη συγκυρία όμως της ύστερης νεωτερικότητας (Γεωργιάδου, 2001, σελ. 203) καθώς εκτείνονται οι διεργασίες εξατομίκευσης και οι εκδηλώσεις κομματικής αποξένωσης, τα πολιτικά κόμματα αντιμετωπίζουν την ανάγκη της ανταπόκρισής τους στα νέα δεδομένα της κοινωνικής δομής. Η κρίση του κομματικού θεσμού δεν αφορά μια συνολική παρακμή των κομμάτων (Mair, 1995, σελ. 40-47), αλλά μόνο εκείνη «του κόμματος στο κοινωνικό πεδίο» που εξασθενεί, ενώ η οργανωμένη του παρουσία στους κοινωνικούς θεσμούς και κυρίως των κομμάτων αυτών που βρίσκονται στην εξουσία ισχυροποιείται.

Τίθεται λοιπόν ένα θέμα οργανωτικής ανασυγκρότησης των κομμάτων. Τα κόμματα καλούνται από μέρους του κράτους ως «κόμματα-καρτέλ» (Mair, 1994, σελ. 8) και ανεξάρτητοι μεσίτες κλειστών συμφερόντων, να αντιπροσωπεύσουν και πάλι τα συμφέροντα της κοινωνίας πολιτών.

Πως μπορούν τα πολιτικά κόμματα να ανασυγκροτηθούν οργανωτικά και πολιτικά, να αναπροσαρμόσουν τη στρατηγική τους και να αντιπροσωπεύσουν τα συμφέροντα της κοινωνίας πολιτών; Ποιο είναι το νέο οργανωτικό σχήμα που θα συμπεριλάβει τις αλλαγές και τις νέες κοινωνικές διαιρετικές τομές στα ζητούμενά τους ανανεώνοντας τους θεσμούς αντιπροσώπευσης με νέες ανασυνθέσεις για την υπέρβαση της κρίσης; Πως από το πολυσυλλεκτικό κόμμα (Kirscheimer) και το κόμμα καρτέλ (Katz και Mair) το πολιτικό κόμμα θα μετασχηματιστεί σε «κόμμα-δίκτυο» και τι ρόλο παίζουν οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας σε αυτή την ανασυγκρότηση;

Τα φαινόμενα της κομματικής κρίσης γίνονται πλέον εξαιρετικά εμφανή και στο ελληνικό πολιτικό σύστημα. Από τις εκλογές του 2000 και μετά όλες οι δημοσκοπήσεις δείχνουν μια τάση αυξανόμενης δυσαρέσκειας των πολιτών για την πολιτική, τους πολιτικούς και τα κόμματα.

Οι τάσεις από-οριοθέτησης εξατομίκευσης για τους ψηφοφόρους και αυτονόμησης των επιμέρους κοινωνικών υποσυστημάτων έχουν περάσει πλέον τις πύλες του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Από το 2004 και μετά παρατηρείται μια αυξανόμενη αμφιταλάντευση των ψηφοφόρων η οποία εκδηλώνεται με εκλογικές μετακινήσεις μη προβλέψιμες και βραχυπρόθεσμου ορίζοντα. Παρατηρείται, δηλαδή, και εδώ το φαινόμενο των «περιπλανώμενων ψηφοφόρων» (Bauman, 1993, σελ. 16 στο Γεωργιάδου σελ. 205).

Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα, κυρίως αυτά της κεντροαριστεράς, φαίνεται ότι έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες της νέας εποχής. Ο Συνασπισμός το 2005 και το ΠΑΣΟΚ το 2006-2007 προχώρησαν σε ριζικές όπως θα δούμε οργανωτικές ανασυγκροτήσεις. Παράλληλα τα μεγάλα πολιτικά κόμματα, αυτά δηλαδή που είναι πάνω από 3% και εκπροσωπούνται στο ελληνικό κοινοβούλιο έχουν όλα παρουσία στο διαδίκτυο.

Στη μελέτη μας θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια συγκριτική ανάλυση της οργανωτικής ανασυγκρότησης των ελληνικών κοινοβουλευτικών κομμάτων μέσα από το καταστατικό τους και παράλληλα μέσα από τις ιστοσελίδες τους και την εσωτερική τους και εξωτερική τους δικτύωση προκειμένου να αντιληφθούμε τον τρόπο που λειτουργούν και τις σχέσεις τους με την κοινωνία πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΚΟΜΜΑΤΑ

1.1. ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Τα κόμματα αποτελούν εδώ και πολλές δεκαετίες τον πυρήνα της πολιτικής ζωής (Διαμαντόπουλος, 1993, σελ. 27), ιδιαίτερα στις δυτικές κοινωνίες. Συνιστούν (το ιδ. σελ 28) τον κύριο μοχλό και το προνομιακό εργαλείο διεξαγωγής της πολιτικής πάλης. Η σύγχρονη δημοκρατία παρά τις επιμέρους θεσμικές διευθετήσεις που τη δομούν, ιδίως στην Ευρώπη, είναι «κομματική δημοκρατία» (Σπουρδαλάκης, 2003, σελ. 39).

Η πάλη ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα είναι το προνομιακό πεδίο άρθρωσης και διεξαγωγής στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Τα κόμματα έχουν γίνει οι εξειδικευμένοι κάτοχοι, σχεδόν οι αποκλειστικοί διαχειριστές ή τουλάχιστον (Διαμαντόπουλος, 1993, σελ.24) οι προνομιούχοι διαπραγματευτές της πολιτικής εξουσίας.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες ο θεσμός των πολιτικών κομμάτων περνά μια άνευ προηγουμένου δοκιμασία. Τα πολιτικά κόμματα (Σπουρδαλάκης, 2003, σελ.40) βρίσκονται αντιμέτωπα με πολύπλευρες αμφισβητήσεις που εμφανίζονται ως παρενέργειες πολλαπλών εκφυλιστικών μεταλλάξεων του ίδιου του θεσμού και των μετασχηματισμών που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια στο περιβάλλον δράσης και λειτουργιών των κομματικών συστημάτων. Η κρίση εκδηλώνεται με την μείωση των οργανωμένων κομματικών μελών, την μείωση αντιπροσώπευσης και ταύτισης με αυτών, το πολλαπλασιασμό των μη ασχολουμένων με τα πολιτικά και την πολιτική και με την εμφάνιση νέων κομμάτων που περιθωριακά αμφισβητούν την κυρίαρχη λογική του παραδοσιακού πολιτικού συστήματος. Δηλαδή αυτό που έχει ονομαστεί ως «κρίση νομιμοποίησης», το οποίο μπορεί να οριστεί ως μείωση της σημασίας τους και συρρίκνωση της επιρροής τους στη διαδικασία σχηματισμού πολιτικής βούλησης.

Βεβαίως η παρακμή των κομματικών θεσμών δεν μειώνει τη σημασία τους για το πολιτικό σύστημα. Τα κόμματα εξακολουθούν να αποτελούν τους κατ' εξοχήν παράγοντες πολιτειακής συγκρότησης και τους βασικούς θεσμούς (το ίδιο σελ. 42) σύνδεσης της κοινωνίας με την εξουσία. Μέσα από την σχέση τους με την κοινωνική βάση (Lipset,

1960, σελ. 53) (Bendix, 1976 σελ. 276-294), συμβάλλουν στη δυνατότητα να υπάρξει σταθερή και αποτελεσματική κυβέρνηση που τα καθιστά το πιο σπουδαίο παράγοντα των αντιπροσωπευτικών δομών των σύνθετων δημοκρατικών κοινωνιών. Τα κόμματα είναι παράγοντες (Σπουρδαλάκης, 2003, σελ.44) και πολιτικής εκπροσώπησης αλλά και ελέγχου της εξουσίας.

Η θέση των κομμάτων απορρέει από την αντίληψη περί φιλελεύθερης δημοκρατίας στις δυτικές χώρες, η οποία εδράζεται στον πλουραλισμό των συμφερόντων, στον έλεγχο όλων των σταδίων των πολιτικών διαδικασιών από την κινητοποίηση μέχρι την επεξεργασία και την εφαρμογή των πολιτικών αποφάσεων. Τα κόμματα δεν είναι βέβαια τα μοναδικά (Meny Yves, 1995, σελ.237) πολιτικά υποκείμενα και δεν έχουν το μονοπώλιο των πολιτικών λειτουργιών. Ο ρόλος τους ποικίλλει από περίοδο σε περίοδο και από χώρα σε χώρα. Είναι όμως κατά κανόνα οι κεντρικοί πρωταγωνιστές του πολιτικού παιχνιδιού.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ιστορικά η έννοια του κόμματος. Η ιστορία του, πολλές φορές συγχέεται με την έννοια της φατρίας ή του ιδεολογικού πολιτικού σχήματος. Αυτό που φαίνεται να ξεχωρίζει την έννοια του κόμματος όπως το εννοούμε σήμερα, με τις προγενέστερες ή προκομματικές οντότητες είναι καταρχήν, τα θέματα της οργάνωσης της ιδεολογίας του αυτοπροσδιορισμού ως τέτοιων και την χρονική τους διάρκεια.

Πρώτος το 1750 ο Burke (1) στο έργο του *Thoughts on the cause of the Present Discontents*, όριζε τα κόμματα ως ενώσεις ανθρώπων για την προώθηση με κοινές προσπάθειες μέσα από κάποιες ειδικές αρχές στις οποίες όλοι συμφωνούσαν (από Διαμαντόπουλο, Το Κομματικό Φαινόμενο, σελ 33)

Από την πλευρά του ο William Chambers αντιπαραβάλλει τις προκομματικές φατρίες με τα κόμματα θεωρώντας κόμματα μόνον αυτές που έχουν προωθημένη οργάνωση και μεγάλη χρονική διάρκεια, ενώ ως φατρίες χαρακτηρίζει τις λιγότερο οργανωμένες οντότητες που συνήθως είναι βραχύβιες και χωρίς σταθερή ιδεολογία και σύμβολα. (Chambers 1963, σελ 91-120)

1. Ανεξαρτήτως αν ο Burke έδινε κυρίως αρνητικά χαρακτηριστικά στα κόμματα.

Ένας άλλος τρόπος προσδιορισμού της έννοιας του κόμματος είναι η σχέση της με την εξουσία και τη λειτουργία του κράτους. Έτσι ο Schumpeter υποστηρίζει πως «κόμμα είναι ομάς της οποίας τα μέλη πρόκειται να δράσουν από κοινού εις την ανταγωνιστικήν μάχην δια την πολιτικήν εξουσίαν» (J. Schumpeter 1972, σελ. 376)

Ο Leon Epstein θεωρεί κόμμα «σχεδόν καθετί που ονομάζει έτσι τον εαυτό του». Το μόνο γνώρισμα κατά τον ίδιο, του κόμματος είναι ότι «αναζητά ψήφους κάτω από ένα αναγνωρίσιμο σύμβολο (L. Epstein 1967, σελ. 9, 11).

Άλλοι ερευνητές συνδέουν πολύ άμεσα τα κόμματα με την εξουσία την κατάληψη αξιωμάτων και την κατάκτηση στους μηχανισμούς του κράτους. Για τους M. Weiner και J. La Palombara «κόμματα είναι μόνιμα οργανωμένες σε τοπικό και εθνικό επίπεδο ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν μέσα από την κατάκτηση της λαϊκής κατάφασης να καταλάβουν την εξουσία και να εφαρμόσουν το πρόγραμμά τους. (La Palombara-Weiner 1966, σελ. 4-6)

Ο κοινωνικός χαρακτήρας των κομμάτων και ο διαμεσολαβητικός τους ρόλος τονίζεται από άλλους ερευνητές. Για τον Bernard Hennessy τα πολιτικά κόμματα είναι «κοινωνικές οργανώσεις που επιδιώκουν να επηρεάσουν 1) την επιλογή του κυβερνητικού προσωπικού, παρουσιάζοντας υποψηφίους για τα εκλογικά αξιώματα και 2) την κυβερνητική πολιτική σύμφωνα προς κάποιες γενικές αρχές» («για τα ολοκληρωτικά κόμματα», προσθέτει ο συγγραφέας, «στόχος είναι η επεξεργασία ενός συνολικού συστήματος ιδανικών, ενός οδηγού συμπεριφοράς και ενός τρόπου ζωής» (B. Hennessy 1968, σελ. 1).

Θέματα πολιτικού προσωπικού για την στελέχωση του κράτος και θέματα ηγεσίας αναδύονται στις δυτικές κοινωνίες μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική της συναίνεσης. Οι Laswell και Kaplan με την ίδια λογική θεωρούν κόμματα «τις οργανωμένες ομάδες που επεξεργάζονται θεματολογία και παρουσιάζουν υποψηφίους στις εκλογές (Lasswell-Kaplan 1950, σελ. 169)

Η έννοια της οργάνωσης και η έννοια της πάλης για την εξουσία είναι τα χαρακτηριστικά των πιο σύγχρονων ορισμών για τα κόμματα. Έτσι ο Riggs υποστηρίζει «ότι κόμμα είναι

κάθε οργάνωση που προτείνει υποψηφίους για συνελεύσεις που προέρχονται από εκλογικές διαδικασίες (F. Riggs 1970, σελ. 580

~~Ενώ αντίστοιχα για τον Janda κόμματα είναι «οργανώσεις που έχουν ως στόχο την τοποθέτηση αναγνωρισμένων εκπροσώπων τους σε κυβερνητικές θέσεις». (K. Janda 1970, σελ. 73).~~

1.3 ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Ο ρόλος που παίζουν οι οργανώσεις στη λειτουργία των κομμάτων και του κομματικού συστήματος γενικότερα, έχει επισημανθεί από πολλούς επιστήμονες.

Η έρευνα για τον τρόπο που εσωτερικά λειτουργούν τα κόμματα οι προσπάθειες οργανωτικής ανασυγκρότησης και η αποφυγή των κρίσεων που δημιουργεί στο κομματικό σύστημα η ύστερη νεοτερικότητα εξετάζεται από τους νεότερους μελετητές.

Όπως τονίζουν οι Ball και Peters “ οι απόψεις και οι πράξεις των ανθρώπων λίγο μετρούν στην πολιτική διαδικασία εκτός και αν εκφράζονται μέσα από κάποια μορφή οργάνωση”. Οι οργανώσεις αυτές αποτελούν μηχανισμούς διοχέτευσης και συσσώρευσης διεκδικήσεων και παρέχουν μια θεσμική βάση συσχέτισης των πολιτών με την κυβέρνηση. (Alan R. Ball – Euy Peters 2000, σελ. 155).

Η ιστορία της μελέτης των πολιτικών οργανώσεων και της οργάνωσης των κομμάτων, αρχίζει το 1914 με τον Robert Michels έως και το κλασσικό βιβλίο (Maurice Duverger 1981 (επανέκδοση), σ.10) σε μια προσπάθεια συσχέτισης των κομματικών οργανώσεων με την λειτουργία και την ιδεολογία των κομμάτων και από την άλλη με την διαπάλη των κομμάτων για την εξουσία και την κυβέρνηση.

Ο Duverger¹ αναφέρει ότι η τυπολογία του επικεντρώνεται στην οργάνωση των κομμάτων γι’ αυτό και διακρίνει ανεξαρτήτως του μεγέθους τους και του αριθμού των μελών τους το κόμμα στελεχών από το κόμμα των μαζών (μαζικό κόμμα). Υποστηρίζει επίσης ότι το κόμμα των στελεχών δεν ορίζεται με βάση το καταστατικό του ή τις επίσημες δηλώσεις των στελεχών, ενώ το χαρακτηρίζει η απουσία καταγραφής μελών, η

1. περισσότερα για την τυπολογία Duverger στο κεφάλαιο για το κόμμα δίκτυο

μη τακτική είσπραξη συνδρομών και η ασάφεια σχετικά με τους αριθμούς μελών στην οργάνωσή του.

Αντιθέτως το κόμμα των μαζών καταγράφει τα μέλη του, εισπράττει συνδρομές απ' αυτά και μπορεί να έχει αυτόνομη χρηματοδότηση στις εκλογικές εκστρατείες του.

Η τυπολογία του Duverger οδήγησε σε μια πλούσια αντιπαράθεση με την πιο οξεία κριτική από τον (Aaron Wildavsky 1959, σ. 305 κ.ε) ο οποίος διέκρινε τέσσερις ψευδαισθήσεις στην τυπολογία του Duverger:

- Την ψευδαίσθηση της μονοδιάστατης ιστορίας, η οποία παραγνωρίζει τις πολιτισμικές διαφορές
- Την μυστικιστική ψευδαίσθηση που εκφράζεται με πίστη στο φυσικό και το δυαδικό χαρακτήρα των φαινομένων
- Την ψευδαίσθηση της τυπικής απόδειξης που δεν υπόκειται σε επαλήθευση
- Την ψευδαίσθηση της ελλιπούς αναπαράστασης της πραγματικότητας γιατί αγνοούνται οι εξαιρέσεις που διαψεύδουν το σχήμα (το ίδιο σ. 305)

Από την κριτική που αναπτύχθηκε στην τυπολογία του Duverger, μια σειρά μελέτες επισημαίνουν τις ανεπάρκειες της και προτείνουν αλλαγές ή προσθαφαιρέσεις. Ο Otto Kirscheimer, υποστηρίζει ότι μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο ο τρόπος ζωής, η διάχυση της οικονομικής ευημερίας και η διάδοση των μαζικών καταναλωτικών αγαθών, αλλοιώνει τους ταξικούς διαχωρισμούς και μετασχηματίζει τα μαζικά ταξικά κόμματα σε πολυσυλλεκτικά κόμματα (Kirscheimer 1991, σελ. 77-100). Το πολυσυλλεκτικό κόμμα εκφράζει κοινωνικά και ιδεολογικά, ευρεία κοινωνική συναίνεση, υιοθετεί νέους τρόπους πολιτικής κινητοποίησης και εκλογικής υποστήριξης με αφετηρία πολιτικές και προγραμματικές συγκλίσεις. Κύρια χαρακτηριστικά των πολυσυλλεκτικών κομμάτων, είναι η μείωση των προτάσεων που φέρουν ιδεολογικές αιχμές, η υποβάθμιση του ρόλου του απλού κομματικού μέλους και η ανάπτυξη σχέσεων με οργανώσεις και ομάδες συμφερόντων διαφορετικής ταξικής προέλευσης.

Στη συνέχεια του διαλόγου που έχει αναπτυχθεί σε σχέση με την πολύπλευρη κρίση των πολιτικών κομμάτων, οι Katz και Maier εισαγάγουν την έννοια του κόμματος- καρτελ. Σύμφωνα με τους μελετητές , ενώ τα κόμματα χάνουν τη δύναμή τους απέναντι στην κοινωνία, αντιθέτως αυξάνουν και ενισχύουν τη σχέση τους με το κράτος. Οι Katz και Maier αμφισβητούν την ικανότητα των πολυσυλλεκτικών κομμάτων να διαμεσολαβούν

ικανοποιητικά μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας πολιτών. Οι συνέπειες του κόμματος-καρτέλ εμφανίζονται τόσο στο εσωτερικό των κομμάτων όπου περιορίζεται ο ρόλος των κομματικών στελεχών σε σχέση με τα κομματικά στελέχη που πλαισιώνουν τον κρατικό μηχανισμό, όσο και στον πολιτικό τους ρόλο όπου δεν λειτουργούν ως αντιπρόσωποι κοινωνικών ομάδων. Το κόμμα – καρτέλ ενδιαφέρεται περισσότερο για την χάραξη διαχειριστικής κυβερνητικής πολιτικής παρά για την κατάρτιση ιδεολογικών πολιτικών προγραμμάτων. Επίσης δεν εξαρτώνται οικονομικά από τα μέλη για τη χρηματοδότηση τους, αλλά από νέες πηγές, κυρίως κρατικές. Τα αποτελέσματα από την ανάπτυξη των κομμάτων καρτέλ είναι πολυποίκιλα. Ο κομματικός ανταγωνισμός αλλοιώνεται από την ανάγκη διασφάλισης κρατικών πόρων. Αλλάζει τη σχέση των πολιτικών ανταγωνιστών, διαμορφώνοντας κοινά συμφέροντα μεταξύ των πολιτικών πρωταγωνιστών. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα των κομμάτων όπως έχουν, υπάρχει τάση των κομμάτων καρτέλ για αποκλεισμό νέων πολιτικών σχημάτων που δεν αποδέχονται παγιωμένους κανόνες. Οι Katz και Mair εκτιμούν ότι στις δυτικοευρωπαϊκές κομματικές δημοκρατίες οι ψηφοφόροι δεν έχουν τη δυνατότητα πραγματικής εναλλακτικής επιλογής με συνέπεια το κενό εκπροσώπησης μεταξύ ψηφοφόρων, κομμάτων και πολιτικών να διευρύνεται, ενώ η νομιμοποίηση πολιτικών αποφάσεων να καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής (Katz, R.S & Mair 1995 σ. 5-28)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας αποτελεί το οργανωτικό φαινόμενο. Η εξάπλωση και η ανάπτυξη των οργανώσεων μεγάλου μεγέθους στη σύγχρονη κοινωνία (Drucker 1992, σελ 95-104), δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό της ως «οργανωτική»

«Οργάνωση είναι μια διάταξη επικοινωνιών και σχέσεων μεταξύ μιας ομάδας ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων, η οποία παρέχει στα μέλη της τα προαπαιτούμενα των αποφάσεών τους, καθώς και ένα σύνολο σταθερών και ολοκληρωμένων προσδοκιών για το τι κάνουν τα άλλα μέλη της ομάδας και για το πώς θα αντιδράσουν στα λεγόμενα και τις πράξεις κάποιου μέλους της ομάδας». (March, Simon 2003 σελ.45)

Ο Μαρξ υπήρξε ο πρώτος θεωρητικός που ασχολήθηκε με τις οργανώσεις και ιδιαίτερα με τη έννοια της γραφειοκρατίας, τα χαρακτηριστικά και τις επιρροές που ασκεί στον κράτος. Οι απόψεις του για την γραφειοκρατία, την οποία θεωρεί όργανο της καπιταλιστικής τάξης, εντάσσονται στο γενικό πλαίσιο της θεωρίας του για την πάλη των τάξεων, την κατάρρευση του καπιταλισμού και την επικράτηση του κομμουνισμού, αφού θεωρεί ότι με την επανάσταση του προλεταριάτου και την δημιουργία της αταξικής κοινωνίας, το κράτος και η γραφειοκρατία θα μαραθούν.

Ο Μαρξ επηρεάζεται αρχικά από τον Χέγκελ και δέχεται και αυτός την ύπαρξη μιας τριμερούς δομής της πολιτικής κοινωνίας. Συγκεκριμένα, ο Χέγκελ υποστήριξε ότι η πολιτική κοινωνία χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες τα επαγγέλματα, τα συνδικάτα και το κράτος. Τα επαγγέλματα και τα συνδικάτα αντιπροσωπεύουν τα ταξικά συμφέροντα, ενώ το κράτος αντιπροσωπεύει το γενικό συμφέρον. Σύμφωνα λοιπόν με τη διάκριση αυτή η γραφειοκρατία είναι το στοιχείο που ενώνει το κράτος και την πολιτική κοινωνία και βοηθά στη μετάβαση από το συγκεκριμένο στο γενικό συμφέρον.

Ο Μαρξ ωστόσο διαφωνεί με τον Χέγκελ στο σημείο αυτό αφού δέχεται ότι το κράτος δεν αντιπροσωπεύει παρά μόνο τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης, την οποία ενσωματώνει στην πολιτική κοινωνία. Εφόσον λοιπόν το κράτος εξυπηρετεί τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης, η γραφειοκρατία δεν αποτελεί παρά ένα ακόμα τρόπο με το οποίο η κυρίαρχη τάξη, επιδιώκει να εξουσιάσει τις υπόλοιπες κοινωνικές τάξεις. Με τον τρόπο αυτό γραφειοκρατία, κυρίαρχη τάξη και κράτος συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, τόσο ως προς την ύπαρξη, όσο και ως προς τα συμφέροντά τους και επομένως με την κατάλυση του κράτους και την επικράτηση της αταξικής κοινωνίας θα εξαφανιστεί και η γραφειοκρατία.

Ο Μαρξ θεωρεί ότι η γραφειοκρατία είναι αποκλειστικά φαινόμενο καπιταλιστικής κοινωνίας διότι από τη φύση της ο ρόλος της είναι να επιβάλει στο σύνολο της κοινωνίας μια τάξη πραγμάτων που προωθεί και ενδυναμώνει τη διαίρεση των τάξεων, αλλά και επίσης, όπως ήδη αναφέρθηκε, μεσολαβεί μεταξύ των εκμεταλλευτών και των εκμεταλλευόμενων.

Η γραφειοκρατία δεν κατέχει σημαντική θέση στη θεωρία του Μαρξ αλλά συνδέεται με μία από τις βασικές έννοιες της θεωρίας του την αλλοτρίωση. Με τον όρο αλλοτρίωση νοείται η διαδικασία κατά την οποία «οι κοινωνικές δυνάμεις ξεφεύγουν από τον ανθρώπινο έλεγχο, ανεξαρτητοποιούνται και τελικά στρέφονται ενάντια στον άνθρωπο, το δημιουργό τους». (Μουζέλης, 1991, σελ. 114). Η γραφειοκρατία έχει την ιδιότητα να μειώνει την πρωτοβουλία και τη φαντασία του ατόμου, να τον καθιστά ανίκανο να ενεργήσει και επομένως να τον εισάγει σε μία διαδικασία αλλοτρίωσης. Ένα άλλο στοιχείο της γραφειοκρατίας που σημειώνει ο Μαρξ και το αποκαλεί «χυδαίο υλισμό» είναι η δύναμή της να κάνει τους ανθρώπους να ασχολούνται εκτενώς με στοιχεία καριερισμού, όπως οι θέσεις και το κύρος, στοιχεία που προωθούν τις εντάσεις και την πάλη με απώτερο σκοπό την προαγωγή.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε η γραφειοκρατία δεν αποτελεί βασικό στοιχείο της μαρξιστικής θεωρίας και αυτό κυρίως γιατί δεν συνδέεται άμεσα με τη διαδικασία παραγωγής. Έτσι παρά το γεγονός ότι εν μέρει είναι αυτόνομη μπορεί να δημιουργήσει συγκρούσεις ακόμα και με τους ίδιους τους ηγέτες της, η σύγκρουση αυτή είναι περιορισμένη καθορίζεται από τις δυνάμεις και σχέσεις παραγωγής.

Ο Λένιν ακολουθεί την μαρξιστική θεωρία οδηγώντας την ένα βήμα παραπέρα και προσπαθώντας την εδραιώσει στην πράξη. Βασικό πιστεύω του ήταν ότι η προσπάθεια για την εξάλειψη της γραφειοκρατίας πρέπει να είναι από τους πρώτους στόχους της επανάστασης. Για να επιτευχθεί η εξαφάνιση της γραφειοκρατίας θεωρεί ότι χρειάζεται

.....η εκλογιμότητα και η αυτόματη ανέλιξη κάθε δημοσίου υπαλλήλου, η μείωση του μισθού των αξιωματούχων στο επίπεδο του μισθού ενός εργάτη, η δημιουργία μιας κατάστασης πραγμάτων, στην οποία «οι λειτουργίες του ελέγχου και των ευθυνών – πιο απλουστευμένες – θα ασκούνται από όλους με σειρά..... (το ίδιο, σελ.82).

Ο Βέμπερ προσεγγίζει το ζήτημα της γραφειοκρατίας στη θεωρία της πολιτικής κοινωνιολογίας του. Στο πλαίσιο αυτό βασική θέση κατέχει η έννοια της δύναμης και της εξουσίας, μέσα από τις οποίες μπορεί κανείς να κατανοήσει και την έννοια της γραφειοκρατίας. Συγκεκριμένα για τον Βέμπερ η δύναμη είναι «η πιθανότητα να επιβάλει κανείς τη θέλησή του πάνω στη συμπεριφορά των άλλων» ενώ ενδιαφερόμενος για ένα ειδικό τύπο δύναμης, την εξουσία την ορίζει ως «.....εκείνη την κοινωνική σχέση, στα πλαίσια της οποίας ο εξουσιαστής, το άτομο που επιβάλλει τη θέλησή του στα άλλα άτομα, πιστεύει ότι έχει δικαίωμα να ασκεί τη δύναμή του, ενώ ο εξουσιαζόμενος πιστεύει, από την άλλη πλευρά ότι έχει υποχρέωση να συμμορφωθεί προς τις επιταγές του πρώτου.....» Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι αυτό που κατέχει εξέχουσα σημασία είναι ο τρόπος με τον οποίο νομιμοποιείται η άσκηση εξουσίας από τον εξουσιαστή στον εξουσιαζόμενο.

Ο Βέμπερ διαχωρίζει τρεις τύπους εξουσίας και τρεις τύπους νομιμοποίησής τους αντίστοιχα. Αρχικά αναφέρεται στην χαρισματική εξουσία στην οποία κυριαρχεί η μορφή κάποιου ηγέτη. Στον τύπο του χαρισματικού ηγέτη η εξουσία που ασκείται στους άλλους νομιμοποιείται λόγω του ίδιου του χαρίσματος του προσώπου, της πίστης που έχουν οι εξουσιαζόμενοι στις ικανότητές του. Στην περίπτωση που υπάρχουν αρκετοί εξουσιαζόμενοι για να χρειάζεται η συγκρότηση ενός διοικητικού μηχανισμού αυτός είναι χαλαρός και ασταθής. Ο δεύτερος τύπος εξουσίας είναι η παραδοσιακή εξουσία, στην οποία εξουσιαστής είναι αυτός που έχει το κληρονομικό δικαίωμα της εξουσίας. Τέτοιες μορφές εξουσίας είναι η πατρογονική και η φεουδαρχική οργάνωση. Η νομιμοποίηση της εξουσίας βασίζεται στο σεβασμό προς τα έθιμα ή προς την κοινωνική θέση που κατέχει ο εξουσιαζόμενος. Τέλος ο Βέμπερ αναφέρει την νομική εξουσία στην οποία η νομιμοποίηση της εξουσίας βασίζεται στην πίστη στην ορθότητα του νόμου. Έτσι οι εξουσιαζόμενοι

υπακούουν σε νόμους, όχι σε πρόσωπα ή θέσεις και μάλιστα γιατί οι νόμοι αυτοί έχουν θεσπιστεί με μία διαδικασία σωστή και δίκαιη και για τον εξουσιαστή και για τον εξουσιαζόμενο.

Στο παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο ο Βέμπερ ορίζει ως γραφειοκρατία «...την τυπική διοικητική οργάνωση που αντιστοιχεί στη νομική εξουσία...» (Μουζέλης,1991). Η γραφειοκρατία διαφέρει από τους διοικητικούς μηχανισμούς των υπολοίπων τύπων εξουσίας αφού και αυτή η ίδια εσωτερικά χαρακτηρίζεται από πίστη στους κανόνες και την έννομη τάξη. Κάθε γραφειοκράτης έχει απλώς μία θέση, η οποία δεν μπορεί να περιέλθει στην περιουσία του και φυσικά δεν μπορεί να κληρονομηθεί ή να πουληθεί και αυτό γιατί τα ίδια τα μέσα διοίκησης δεν ανήκουν στο γραφειοκράτη, γεγονός που διαχωρίζει τη γραφειοκρατία από τους υπόλοιπους διοικητικούς μηχανισμούς.

Βασικό χαρακτηριστικό της γραφειοκρατίας είναι ότι τα πάντα βασίζονται στις αρχές της ορθολογικότητας, μέσα από την οποία επιχειρείται να βρεθεί ένα σύστημα κανόνων τέτοιων ώστε να ανταποκρίνονται στους εργατές και να εξασφαλίζουν αύξηση της αποτελεσματικότητας στην εργασία. Κατά το Βέμπερ ο όρος εξορθολογισμός μπορεί να έχει δύο διαστάσεις, η πρώτη αναφέρεται «... στη μεθοδική επίτευξη ενός σαφώς προσδιορισμένου και πρακτικού σκοπού, μέσω ενός όσο το δυνατόν περισσότερο επαρκούς υπολογισμού και χρήσης των διατιθέμενων μέσων...» (Μουζέλης,1991), ενώ η δεύτερη αναφέρεται «... σε εκείνο το είδος του ορθολογισμού με τον οποίο ο συστηματικός διανοητής ερμηνεύει τον κόσμο: ο ευρύτερος δυνατός θεωρητικός έλεγχος της πραγματικότητας μέσω συγκεκριμένων και αφηρημένων εννοιών...» (Μουζέλης, 1991)

Βασισμένοι στην ανάλυση του Βέμπερ για τη γραφειοκρατία ο Michels, ο Rizzi και ο Burnham παρουσίασαν τις δικές τους απόψεις οι οποίες επικεντρώνονται κυρίως στο εσωτερικό των οργανώσεων και όχι στην επίδραση της γραφειοκρατίας στην κοινωνία. Ο Michels διατύπωσε το γνωστό «σιδηρούν νόμο της ολιγαρχίας» σύμφωνα με τον οποίο όλες οι μεγάλες οργανώσεις είναι ολιγαρχικές, ακόμα και αν η ιδεολογία τους αντιβαίνει στην ολιγαρχία, γεγονός το οποίο οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην ίδια τους τη δομή, άποψη βαθιά επηρεασμένη από τον Μακιαβέλι. Την άποψή του αυτή ο Michels προσπάθησε να την τεκμηριώσει μελετώντας την δομή του Γερμανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος το οποίο, θεωρητικά ήταν δομημένο με τρόπο δημοκρατικό και διαπίστωσε ότι

ακόμα και εκεί κάτω από το πρόσχημα της δημοκρατίας η βασική δομή του κόμματος ήταν ολιγαρχική, γεγονός που του επέτρεψε να γενικεύσει τις απόψεις του και στις υπόλοιπες οργανώσεις.

Ο Michels υποστήριξε αυτή την άποψη επειδή το αρχικό του πιστεύω ήταν ότι «...πραγματική δημοκρατία σημαίνει ότι όλα τα μέλη της οργάνωσης συμμετέχουν άμεσα στη διαδικασία και στη διαμόρφωση της πολιτικής...» (Μουζέλης,1991). Ωστόσο στις μεγάλες οργανώσεις κάτι τέτοιο είναι πρακτικά αδύνατο να συμβεί, αφού ο αριθμός των εμπλεκομένων είναι πολύ μεγάλος και τα προβλήματα που ανακύπτουν είναι πολύπλοκα. Ως εκ τούτου δεν είναι δυνατό όλα τα μέλη της οργάνωσης να συμμετέχουν σε όλες τις διαδικασίες διαμόρφωσής της. Επομένως κρίνεται απαραίτητη για τις μεγάλες οργανώσεις η συγκέντρωση των μέσων επικοινωνίας στην κορυφή, στον ηγέτη δηλαδή, ο οποίος μπορεί να ελέγξει τις πληροφορίες και να κατευθύνει τις διαδικασίες ώστε η οργάνωση να αντεπεξέλθει στον ανταγωνισμό. Από τη στιγμή που εμφανίζεται λοιπόν στην οργάνωση ένας ηγέτης, οποίος ταυτίζεται με την ολιγαρχία και εξυπηρετεί τα συμφέροντά της η οργάνωση σταματά να έχει δημοκρατικό χαρακτήρα.

Ο Rizzi στη θεωρία του περί γραφειοκρατικού κολλεκτιβισμού ταυτίζει τη γραφειοκρατία με τον καπιταλισμό, στο σημείο που και τα δύο συστήματα εκμεταλλεύονται το προλεταριάτο, αφού και τα δύο ελέγχουν τα μέσα παραγωγής. Η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η γραφειοκρατία αποτελεί μία μορφή συλλογικής εκμετάλλευσης. Πιστός στις απόψεις του Μαρξ ο Rizzi θεωρεί ότι με την επανάσταση του προλεταριάτου και την έλευση της πραγματικής αταξικής κοινωνίας, η γραφειοκρατία θα εξαφανιστεί.

Ο Burnham εισάγει την έννοια της διευθυντικής επανάστασης, σύμφωνα με την οποία η εξουσία περνά στα χέρια των διευθυντών γιατί οι υπόλοιποι άνθρωποι δεν έχουν τις ικανότητες να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της νέας εποχής, δηλαδή την τεχνολογία, την αλλαγή της φύσης της οικονομίας, το μέγεθος των οργανώσεων.

Τέλος ο Parsons εισάγει τη διάκριση τριών επιπέδων στη δομή των οργανώσεων το τεχνικό, το οποίο ασχολείται με τις τεχνικές δραστηριότητες για την υλοποίηση των σκοπών, το διευθυντικό, το οποίο διοικεί την οργάνωση και παρεμβάλλεται ανάμεσα στο τεχνικό και στους πελάτες με το να εξασφαλίζει τις πρώτες ύλες και να διαθέτει τα

προϊόντα στην αγορά, και το θεσμικό που είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στα δύο προηγούμενα και την κοινωνία. Πρωτοποριακό στη θεωρία του Parsons είναι ότι δέχεται ότι καθένα από τα τρία επίπεδα της οργάνωσης μπορεί να έχει διαφορετική δομή γιατί έχει να καλύψει διαφορετικές λειτουργίες και πρέπει να προσαρμόζει την δομή της σε αυτές.

~~Ξεκινώντας από τον ίδιο τον Βέμπερ αλλά και όλοι όσοι στήριξαν τις θεωρίες του σε αυτόν, αναφέρονται και εξετάζουν τη γραφειοκρατία ως ένα ιδεατό τύπο δομής και οργάνωσης στον οποίο αποδίδουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και όχι ως μελέτη πραγματικών υφισταμένων οργανώσεων. Ο Μουζέλης (1991 σελ. 125) κάνοντας μία σύνοψη των χαρακτηριστικών που αποδίδονται στον ιδεατό τύπο της γραφειοκρατίας αναφέρει τα εξής:~~

- ❖ Υψηλός βαθμός εξειδίκευσης
- ❖ Ιεραρχική δομή εξουσίας με περιορισμένες ζώνες ελέγχου και ευθύνης
- ❖ Απρόσωπες σχέσεις μεταξύ των μελών της οργάνωσης
- ❖ Πρόσληψη των υπαλλήλων με βάση τις ικανότητες και τις τεχνικές γνώσεις
- ❖ Διαχωρισμός του προσωπικού από το υπηρεσιακό εισόδημα και την περιουσία.

Τα θεωρητικά μοντέλα που παρουσιάστηκαν μετά το Βέμπερ, έστρεψαν την προσοχή τους στον άνθρωπο μέσα στην οργάνωση. Συνοπτικά αναφέρονται στην παρούσα εργασία τα μοντέλα του Merton, του Selznick και του Gouldner. Γενικά κύριο χαρακτηριστικό των μεταβεμπεριανών θεωρητικών είναι ότι ο γραφειοκράτης αντιμετωπίζεται ως ένα άτομο με προσωπικά πιστεύω, φιλοδοξίες και αισθήματα που συχνά μπορεί να διαφοροποιούνται από τους στόχους και τα συμφέροντα της οργάνωσης.

Η έννοια της προσωπικότητας του ατόμου φαίνεται για πρώτη φορά να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη δομή των οργανώσεων, σε σημείο που οι επαφές των ατόμων μέσα στην οργάνωση συμμετέχουν στη διαμόρφωση της δομής της. Κατ' επέκταση η οργάνωση επηρεάζεται από τους κοινωνικούς ρόλους και τις αξίες των διαφόρων ομάδων που σχηματίζονται στο πλαίσιο της.

Ωστόσο και η ίδια η οργάνωση δεν είναι μονοδιάστατη αλλά απαρτίζεται από διάφορα υποσυστήματα, το καθένα από τα οποία επιτελεί διαφορετικές λειτουργίες και έχει διαφορετικές ανάγκες. Οι λειτουργίες της οργάνωσης μπορεί να είναι έκδηλες ή λανθάνουσες και επηρεάζονται άρρηκτα από τη συμπεριφορά ενός ατόμου, η οποία είναι δυνατό να καταστήσει την οργάνωση δυσλειτουργική.

Ο Merton σημειώνοντας τις αρνητικές συνέπειες της γραφειοκρατίας θεωρεί ότι συμβάλλει στην έλλειψη ευελιξίας και ότι μέσα από την προσκόλληση στους κανόνες και ~~στους νόμους αυτό που τελικά επιτυγχάνεται είναι να μετατρέπονται τα μέσα σε σκοπούς.~~

~~Αυτό με το οποίο ασχολήθηκε ιδιαίτερα είναι οι δυσλειτουργίες της οργανωσιακής μάθησης. Βασικό στοιχείο στο μοντέλο του είναι η προσωπικότητα, η οποία συνδέεται με τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των ατόμων μέσα στο γενικότερο κανόνα της «δράσης-αντίδρασης» (ερέθισμα-αντίδραση).~~

Κατά τον Merton τα μέλη της οργάνωσης παρασυρόμενα από τα αισθήματα και τα πιστεύω τους μπορεί να γενικεύσουν μια αντίδραση από μια κατάσταση σε μια άλλη και οι συνέπειες αυτής της γενίκευσης να καταστήσουν την οργάνωση δυσλειτουργική. Οι μεταβολές στις αντιδράσεις των ατόμων οφείλονται συνήθως σε στοιχεία της οργάνωσης, ακόμα και στην ίδια τη δομή της.

Ο Selznick ασχολείται ιδιαίτερα με το θέμα της εκχώρησης εξουσίας στα υποσυστήματα της οργάνωσης, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της εξουσιοδότησης, με σκοπό μια αποκεντρωμένη δομή. Ωστόσο σημειώνει ότι μπορεί να ανακύψουν διάφορα προβλήματα από την αποκέντρωση της εξουσίας, όπως η σύγκρουση των στόχων και των σκοπών των επιμέρους τμημάτων της οργάνωσης.

Ο Gouldner εξετάζει τις επιπτώσεις των κανόνων της γραφειοκρατίας στη διατήρηση της δομής της οργάνωσης. Σύμφωνα με το μοντέλο του, η χρήση κανόνων μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση δυσλειτουργική γιατί αφήνει πολύ μικρά περιθώρια στα μέλη της οργάνωσης, αφού οι κανόνες αναφέρονται λεπτομερώς στην ανεπιθύμητη συμπεριφορά αλλά όχι και στην επιθυμητή.

Στον αντίποδα της κοινωνιολογικής προσέγγισης των οργανώσεων υπάρχει η σχολή του «επιστημονικού μάνατζμεντ» με κύριους εκφραστές τον Τέυλορ και τον Φορντ. Ο Τέυλορ εισήγαγε την ιδέα της επιστημονικής διοίκησης με τον σχεδιασμό του ενός «άριστου τρόπου», “one best way”, έτσι ώστε να γίνεται με τον αποδοτικότερο τρόπο μία δουλειά (March & Simon, 1958) και ο Φορντ εφάρμοσε την αλυσίδα παραγωγής για την αποδοτικότερη εκτέλεση της εργασίας.

Το βασικό στοιχείο είναι η εισαγωγή της έννοιας του "επιστημονικού", που προϋποθέτει ότι για να εφαρμοστεί μία μορφή δομής της οργάνωσης χρειάζεται προηγουμένως να γίνουν μελέτες και μετρήσεις βασισμένες στη μεθοδολογία της έρευνας έτσι, ώστε τα συμπεράσματα που θα διεξαχθούν να είναι αδιαμφισβήτητα.

Ο βασικός σκοπός του Τέυλορ ήταν η αύξηση της παραγωγικότητας της οργάνωσης. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός πρότεινε μία βασική διαίρεση της εργασίας μεταξύ προγραμματισμού και εκτέλεσης, θεωρώντας ότι κάποιο άνθρωποι είναι ικανοί στο προγραμματίζουν και να σχεδιάζουν τον τρόπο δράσης της οργάνωσης, άρα να σκέφτονται, και οι υπόλοιποι πρέπει να ασχολούνται αποκλειστικά με την εκτέλεση του σχεδιασμού αυτού, απλά να εκτελούν. Για τον Τέυλορ κάθε μέλος της οργάνωσης δεν είναι παρά ένα όργανο παραγωγής, ένα εργαλείο, που μπορεί να το χειριστεί κανείς τόσο εύκολα όσο ένα οποιοδήποτε άλλο εργαλείο αρκεί να βρεθεί ο κατάλληλος τρόπος. Επειδή λοιπόν το βασικό του μέλημα ήταν η αύξηση της παραγωγής, οι μελέτες του στράφηκαν αποκλειστικά στο χρόνο εκτέλεσης των εργασιών. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι περιγράφει τις προδιαγραφές του ανθρώπινου σώματος σαν να επρόκειτο για κάποια μηχανή, τις οποίες εξετάζει μέσα από τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες, την παραγωγική ικανότητα, την ταχύτητα, την ανθεκτικότητα και το κόστος (March & Simon, 1958), ενώ δίνει σαφείς εντολές και μεθόδους για την εξοικονόμηση κινήσεων και την αποτελεσματικότερη εκτέλεση της εργασίας, με τρόπο μάλιστα που θυμίζει οδηγίες χρήσεως.

Οι March & Simon (1958) συνοψίζουν τις επιταγές του Τέυλορ στις εξής:

- ❖ Χρήση της μελέτης του χρόνου και των μεθόδων για την εξεύρεση του «άριστου τρόπου» εκτέλεσης μιας εργασίας. Άριστος τρόπος νοείται εκείνος με τον οποίο επιτυγχάνεται ο μεγαλύτερος δυνατός μέσος ημερήσιος ρυθμός παραγωγής.
- ❖ Παροχή κινήτρου στον εργαζόμενο προκειμένου να εκτελέσει την εργασία κατά τον άριστο τρόπο και με τον κατάλληλο ρυθμό. Γενικά, αυτό γίνεται παρέχοντάς του ένα συγκεκριμένο πριμ, με βάση τον ημερήσιο ρυθμό παραγωγής, εφόσον κάλυψε τα πρότυπα παραγωγής.
- ❖ Χρήση εξειδικευμένων εμπειροτεχνών οι οποίοι θα ορίζουν τις διάφορες προϋποθέσεις υπό τις οποίες εκτελείται το έργο που αναλαμβάνει ο εργαζόμενος – μέθοδοι, ταχύτητα μηχανημάτων, προτεραιότητες εργασιών κλπ.

Και συνεχίζουν παραθέτοντας τις αρχές της οικονομίας των κινήσεων οι οποίες εμπίπτουν σε τρεις κατηγορίες: α) τη χρήση του ανθρώπινου σώματος, β) τη διαρρύθμιση του χώρου εργασίας, γ) το σχεδιασμό των εργαλείων και του εξοπλισμού.

Παρά το γεγονός ότι η δεύτερη επιταγή του Τέυλορ αναφέρεται στη χρήση κινήτρων, η διοίκηση που προτείνει δεν προσφέρει ικανοποιητική λύση στο θέμα των κινήτρων και αυτό γιατί αγνοεί τελείως τις ψυχολογικές και κοινωνιολογικές διαστάσεις της συμπεριφοράς του ατόμου που επηρεάζουν την οργάνωση και δεν συνυπολογίζει τις επιρροές που δέχεται αυτό από το περιβάλλον. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο γίνεται σαφή διαχωρισμός μεταξύ της θέσης στην οργάνωση, οι οποίες έχουν συγκεκριμένες αρμοδιότητες, και του ατόμου που κατέχει τη θέση αυτή.

Το βασικό μέλημα των θεωριών αυτών που ξεκίνησαν με τον Τέυλορ και εξελίχθηκαν με τον Fayol είναι η έρευνα και στοιχειοθέτηση ενός συνόλου αρχών, για μία τυπική δομή οργάνωσης που μπορεί να διοικείται με συγκεκριμένο τρόπο, τέτοιων ώστε στο πλαίσιο των οποίων να εμπίπτουν όλες οι οργανώσεις και η διοίκησή τους να είναι εύκολη για όλους τους μανάτζερ. Για την ανακάλυψη των αρχών αυτών πρέπει να βρεθούν οι ομοιότητες που υπάρχουν στον τρόπο με τον οποίο δομούνται οι οργανώσεις.

Με τη σχολή των ανθρωπίνων σχέσεων το ενδιαφέρον των ερευνητών στρέφεται στους ψυχολογικούς και τους κοινωνικοψυχολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν την οργανωτική συμπεριφορά. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι παρουσιάζεται για πρώτη φορά ο βιομηχανικός ψυχολόγος. Οι έρευνες που πραγματοποιούνται εξετάζουν διάφορα στοιχεία της οργάνωσης με βάση τον τρόπο που τα αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι.

Ενώ οι μεταβεμπεριανοί ασχολήθηκαν και αυτοί με την προσωπικότητα, η διαφορά στην σχολή των ανθρωπίνων σχέσεων είναι ότι προσεγγίζουν την προσωπικότητα μέσα στο πλαίσιο της ίδιας της οργάνωσης, στην αλληλεπίδραση με τα άλλα μέλη της οργάνωσης. Εισάγεται δηλαδή και η έννοια της οργανωτικής κουλτούρας.

Κύριος εκφραστής αλλά και εισηγητής αυτής της σχολής είναι ο Mayo, ο οποίος ξεκίνησε τις μελέτες του από το εργοστάσιο Western Electric στο Hawthorne.

Μεγάλη έμφαση στις έρευνες της σχολής του Mayo δόθηκε στην αλληλεπίδραση των ατόμων που εργάζονται μαζί και το πως επηρεάζει τη συμπεριφορά τους. Μάλιστα θεωρήθηκε ότι η αλληλεπίδραση αυτή δημιουργεί ένα νέο κοινωνικό σύστημα μέσα στην οργάνωση και οποιαδήποτε αλλαγή σε ένα μέρος του συστήματος επηρεάζει τα υπόλοιπα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο μελετήθηκαν διάφορες μεταβλητές της οργανωτικής συμπεριφοράς, όπως το ηθικό, η συνοχή της ομάδας και η σχέση τους με την παραγωγικότητα. (Μουζέλης,1991)

Ο Mayo διαχωρίζει την τυπική και την άτυπη οργάνωση:

«Η άτυπη οργάνωση αναφέρεται κυρίως στις αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς, τα οποία δεν υπαγορεύονται από τυπικούς κανόνες και πολιτικές, αλλά προκύπτουν αυθόρμητα από την αλληλεπίδραση των ανθρώπων που εργάζονται μαζί.» (Μουζέλης,1991)

«Η τυπική οργάνωση αναφέρεται στους επίσημους κανόνες και τη συμπεριφορά που απορρέει από αυτούς.» (Μουζέλης,1991)

Η διάκριση αυτή δίνει ακόμη περισσότερη βαρύτητα στο ρόλο των προτύπων συμπεριφοράς και την αλληλεπίδραση της ομάδας, αφού διαχωρίζονται ως ένα είδος οργάνωσης, το οποίο υποστηρίζουν οι υποστηρικτές αυτής της σχολής ότι πρέπει να υπολογίζεται από τη διοίκηση γιατί αποτελεί το συνδετικό κρίκο διοίκησης και βάσης.

Δύο είναι τα χαρακτηριστικά που διέπουν τις θεωρήσεις για την οργάνωση ανεξαρτήτως από τις επιμέρους διαφορές. Το πρώτο είναι ότι, όλες οι οργανώσεις, ειδικά οι μεγάλες συντίθενται από επιμέρους ομάδες προσανατολισμένες, όσον αφορά τη δράση τους, προς ένα σύστημα αλληλοεξαρτώμενων στόχων, κοινών για όλες τις σύνθετες οργανώσεις (Mescon, Albert, Khedouri 2000 σελ. 41).

Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι το ότι ο χώρος και ο χρόνος αποτέλεσαν τις θεμελιακές διαστάσεις κάθε οργανωσιακού μορφώματος. Η βιομηχανοποίηση είχε ως στόχο την απομάκρυνση της εργασίας από το σπίτι και την επίτευξη της συγκέντρωσης, κερνώντας τον εργάτη από το σπίτι στο χώρο της εργασίας (Mc Grath & Houlihan 1988 σελ. 41).

Με την αναδιάρθρωση της παραγωγής, που στηρίζεται στην πληροφορία και την γνώση, με την ανάπτυξη των τεχνολογιών επικοινωνίας και την ανάδυση της δυναμικής τεχνολογίας, η αντίληψη μας για το χώρο και το χρόνο αντίστοιχα μεταβάλλεται. Η μεταβολή αυτή αλλοιώνει και τις θεμελιακές παραμέτρους της οργάνωσης, όπως τις αναφέραμε παραπάνω.

2.2 ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Είναι δύσκολο προσδιορίσιμος ο όρος δυναμική οργάνωση, όπως άλλωστε και όλη η ορολογία που περιέχουν την έννοια "δυναμικό". Όλοι πάντως οι ερευνητές συμπεριλαμβάνουν, όπως θα δούμε παρακάτω, ως βασικό παράγοντα της δυναμικής οργάνωσης, τη χρήση της τεχνολογίας και της πληροφορίας.

Οι δυναμικές οργανώσεις αναφέρονται σε ένα νέο οργανωτικό τύπο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την προσωρινή ή μόνιμη συγκέντρωση γεωγραφικά διασκορπισμένων ατόμων ή ομάδων ή τμημάτων οργανώσεων που δεν ανήκουν στην ίδια οργάνωση ή και ολόκληρων οργανώσεων οι οποίες εξαρτώνται από την ηλεκτρονική επικοινωνία προκειμένου να διεκπεραιώσουν τις διαδικασίες παραγωγής τους.

Ο όρος δυναμική οργάνωση πάντως πρωτοπαρουσιάστηκε στις αρχές του 1980 και χρησιμοποιείται προκειμένου να περιγράψει διαφορετικές οργανωσιακές δυνατότητες μέσα σε διαφορετικά περιβάλλοντα λειτουργίας.

«Μια δυναμική οργάνωση είναι ένα προσωρινό δίκτυο ανεξάρτητων ιδρυμάτων, εταιριών ή ειδικευμένων ατόμων που εργάζονται μαζί με τρόπο αυθόρμητο και μέσω της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας με σκοπό να κερδίσουν έναν υφιστάμενο ανταγωνιστικό στόχο. Ενώνονται κάθετα, ενοποιούν τις βασικές ικανότητές τους και λειτουργούν ως μια οργάνωση».

«Μια αναγνωρίσιμη ομάδα ατόμων ή οργανώσεων των οποίων η χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας είναι σημαντικά μεγαλύτερη και με αυτόν τον τρόπο μειώνεται η αναγκαιότητα της φυσικής τους παρουσίας για τη διεκπεραίωση των εργασιών τους ή για να εργαστούν συνεργατικά με σκοπό να πραγματοποιήσουν κοινούς στόχους».

«Μια δυναμική οργάνωση είναι μια δυναμική συμμαχία μεταξύ οργανώσεων η οποία αποφέρει συμπληρωματικά ικανότητες και πόρους, οι οποίοι είναι συλλογικά διαθέσιμοι σε όλους, με σκοπό τη διανομή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας στην αγορά σαν συλλογικό».

2.2.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΥΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά των δυνητικών οργανώσεων έχουν παρουσιαστεί και αναλυθεί διάφορα στοιχεία τους ανάλογα με την οπτική γωνία που εξετάζει κάθε θεωρητικός τις δυνητικές οργανώσεις. Οι Neuhauser, Bender & Stromberg (2000) στο βιβλίο τους “Culture.com” Building Corporate Culture in the Connected Workplace αναφέρουν τα εξής χαρακτηριστικά δυνητικών ομάδων:

- Εμμονή στο στόχο: Δέσμευση προς την επίτευξη του στόχου, υψηλές προσδοκίες από την ομάδα
- Δημιουργικό και ασυμβίβαστο στυλ: Φαίνεται στη γλώσσα, τον τρόπο ντυσίματος, τη συμπεριφορά κλπ
- Ανεπίσημες και δημοκρατικές: Δεν υπάρχει ιεραρχία, αλλά συνεχής επικοινωνία προς όλες τις κατευθύνσεις
- Τα συναισθήματα και η προσωπικότητα των μελών δεν επηρεάζουν τη δομή της ομάδας: Εμπιστοσύνη προς τις ικανότητες που εξυπηρετούν την εκπλήρωση του στόχου και όχι προς την προσωπικότητα.
- Η διάρκεια «ζωής» της ομάδας εξαρτάται από την εργασία, όταν αυτή ολοκληρωθεί η ομάδα διαλύεται

Σε ένα άλλο άρθρο των Jaders, Jansen & Steenbakkers (1998 σελ.3-12) αναφέρονται τα παρακάτω χαρακτηριστικά των δυνητικών οργανώσεων:

- Υπέρβαση ορίων, αναφερόμενο στην ευελιξία των δυνητικών οργανώσεων και τη δυνατότητά τους για την ευκολότερη ικανοποίηση των καταναλωτών και την προσαρμογή των προϊόντων στις ανάγκες τους.
- Συμπληρωματικές βασικές ικανότητες και μοίρασμα πόρων, αναφερόμενο στη δυνατότητα των οργανώσεων αυτών να μοιράζονται και να προσφέρουν τις ικανότητές τους για την ικανοποίηση των καταναλωτών, στις ανάγκες των οποίων είναι πλέον δύσκολο να ανταποκριθεί μία μόνο οργάνωση.
- Γεωγραφική διαφορά, η δυνατότητα των δυνητικών οργανώσεων να μην περιορίζονται χωρικά αλλά να μπορούν να διεκπεραιώσουν τις υποθέσεις τους από διάφορα μέρη με τη χρήση των νέων μέσων.

- Αλλαγή συμμετεχόντων, αναφέρεται στην συνεχή εναλλαγή των εργαζομένων, καθώς οι δυνητικές οργανώσεις δεν αποτελούνται πάντα από τον ίδια μέλη, αλλά διατηρούν μία ελαστικότητα ακόμα και ως προς το προσωπικό τους.

- Ισότητα των συνεταιίρων, από τη στιγμή που δεν υπάρχει ιεραρχία και η πληροφόρηση είναι από όλους προς όλους προωθείται η ισότητα ανάμεσα στα μέλη της οργάνωσης.
- Ηλεκτρονική επικοινωνία

Οι Palmer & Spreier μετά από μελέτη 55 δυνητικών οργανώσεων κατέληξαν να δημιουργήσουν τέσσερις κατηγορίες στις οποίες εμπίπτουν όλες οι δυνητικές οργανώσεις. Οι κατηγορίες αυτές είναι: Οι **μόνιμες δυνητικές οργανώσεις**, οι οποίες δημιουργούνται για να αντεπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις της αγοράς γενικά, **οι δυνητικές ομάδες**, οι οποίες δημιουργούνται για ένα συγκεκριμένο λόγο, τα δυνητικά προγράμματα και οι προσωρινές δυνητικές οργανώσεις, οι οποίες είναι μία εξέλιξη των δυνητικών προγραμμάτων και οι οποίες, μόλις τελειώσει η ανάγκη για την οποία δημιουργήθηκαν, διαλύονται.

Στη δυνητική οργάνωση ο ρόλος του ηγέτη διαφοροποιείται είναι περισσότερο πρακτικός παρά θεωρητικός, δεν κατέχει πλέον θέση εξουσίας, δεν ελέγχει τη λήψη αποφάσεων. Στις δυνητικές οργανώσεις χρειάζεται περισσότερο ο ηγέτης και λιγότερο ο manager και για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η ενδυνάμωση των ανεπίσημων ηγετών. Η ενδυνάμωση περιέχει τον καταμερισμό της εξουσίας, της δύναμης και των ευθυνών. Παράγοντες ενδυνάμωσης:

- Εμπιστοσύνη
- Εκπαίδευση
- Καθορισμός ορίων
- Χρόνος

Υπάρχουν δύο είδη ηγεσίας στις δυνητικές οργανώσεις:

Ο ηγέτης που «ζει στα χαρακώματα» μαζί με την ομάδα και έχει το ρόλο παραγωγού ο οποίος κάνει τις επαφές με άτομα εκτός ομάδας και το ρόλο του καταλύτη, ο οποίος εμπνέει και ενεργοποιεί την ομάδα.

Ο **Ηγέτης-Προστάτης**, ο οποίος μπορεί να μην ανήκει στην ομάδα, αλλά βοηθάει για την επίτευξη του στόχου. Ο ηγέτη αυτός μπορεί να είναι είτε αγγελιοφόρος, δηλαδή μεταφέρει μηνύματα σχετικά με τη στρατηγική και τους σκοπούς, υπενθυμίζει τις αξίες της οργάνωσης, ~~θέτει τα όρια ελευθερίας δράσης της ομάδας, είτε αρωγός, ο οποίος βρίσκεται «εμπλεκόμενος στη διαδικασία» ηγέτες, τους βοηθάει να εξελιχθούν, να βρουν μέλη για την ομάδα, βοηθάει την ομάδα να αντιμετωπίσει προβλήματα με την οργάνωση τα οποία καθυστερούν την επίτευξη του στόχου.~~

2.2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΣΤΗ ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Οι Neuhauser, Bender & Stromberg (2000) αναφέρουν στο βιβλίο τους τρεις στρατηγικές με βάση τις οποίες μπορεί να επιτευχθεί η μετάβαση από την παραδοσιακή οργάνωση στη δυναμική. Η πρώτη είναι η στρατηγική παράλληλης δράσης στην οποία δημιουργούνται ουσιαστικά δύο ξεχωριστές οργανώσεις μία παραδοσιακή και μία δυναμική. Οι οργανώσεις μπορεί να είναι:

- Ξεχωριστές εταιρίες, μία παραδοσιακή και μία δυναμική
- Ένας δυναμικός τομέας μέσα στην παραδοσιακή οργάνωση
- Δυναμικές ομάδες δράσης μέσα στην παραδοσιακή οργάνωση

Δεύτερη είναι η στρατηγική της ενσωματωμένης δράσης, όταν δηλαδή όλες οι διαδικασίες της οργάνωσης μετατρέπονται σταδιακά σε δικτυακές.

Τέλος υπάρχει η στρατηγική της μεικτής προσέγγισης, η πιο διαδεδομένη στρατηγική μετάβασης, στην οποία άλλοι τομείς της οργάνωσης ακολουθούν παράλληλη δράση, ενώ άλλοι ενσωματωμένη.

Στη στρατηγική της παράλληλης δράσης όπου συνυπάρχουν δύο παράλληλες κουλτούρες, με διαφορετικά χαρακτηριστικά, υπάρχει κίνδυνος σε μία ενδεχόμενη ενσωμάτωση να μην μπορούν να συνεργαστούν.

Αντίθετα στη στρατηγική της ενσωματωμένης κουλτούρας, δεν υπάρχουν διαφορετικές κουλτούρες μεν, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος η μετάβαση από την παραδοσιακή οργάνωση στην δυναμική να είναι δύσκολη.

Οι δυνητικές οργανώσεις εμφανίζονται ως η λύση στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις και ανάγκες, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζουν διάφορες ~~δυσκολίες και προβλήματα στα οποία πρέπει να αντεπεξέλθουν.~~

Συχνά οι δυνητικές οργανώσεις- ομάδες αντιμετωπίζονται εχθρικά από την κυρίως οργάνωση, ενώ κρίνονται με βάση τα αποτελέσματα, τα οποία δεν είναι πάντα θετικά και έτσι ακόμα και όταν η διαδικασία, που έχει ακολουθήσει η δυνητική ομάδα-οργάνωση, είναι καλή αυτό δεν επηρεάζει την αξιολόγηση της από την παραδοσιακή ομάδα-οργάνωση. Επιπλέον η έλλειψη σταθερού τόπου εργασίας συχνά προκαλεί αίσθημα απομόνωσης και συντελεί στην επαγγελματική εξουθένωση των συμμετεχόντων. Αυτές είναι μερικές μόνο από τις προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν οι δυνητικές ομάδες.

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα προέρχεται από το βασικό χαρακτηριστικό και πλεονέκτημα της δυνητικής οργάνωσης, την πληθώρα μη ελεγχόμενων πληροφοριών.

Συγκεκριμένα προβλήματα είναι η εξύβριση μέσω διαδικτύου και η πληθώρα e-mail για τα οποία οι οργανωμένοι δράντες πρέπει να αναπτύξουν στρατηγικές για τη διαχείρισή τους, όπως η αδιαφορία για την εξύβριση ή η χρήση πολλών διαφορετικών διευθύνσεων, ή η χρήση ενός πρωτοκόλλου για τη χρήση e-mail.

Επιπλέον, εφόσον πλέον οι συμμετέχοντες ή οι ενδιαφερόμενοι αναζητούν τις πληροφορίες και δεν περιμένουν την οργάνωση να τις προωθήσει, η οργάνωση χάνει τον έλεγχο της πληροφορίας και ως εκ τούτου απειλούνται οι αξίες και η κουλτούρα της. Για τη λύση αυτού του προβλήματος οι Neuhauser, Bender & Stromberg (2000) προτείνουν τη δημιουργία Intranet μέσα στην οργάνωση .

Τέλος, χρειάζεται η δημιουργία ενός κλίματος συνεργασίας και όχι ανταγωνισμού τόσο εντός της οργάνωσης όσο και στις σχέσεις της οργάνωσης με άλλες οργανώσεις προκειμένου να επιτυγχάνεται η διανομή της πληροφορίας και όχι η συσσώρευσή της.

Ακόμα και αν οι δυνητικές οργανώσεις υπερβούν όλα τα εμπόδια και αντιμετωπίσουν όλες τις προκλήσεις δεν πρέπει να θεωρεί κάποιος ότι η δυνητικοποίηση αποτελεί πανάκεια για όλες τις οργανώσεις, πρέπει να γνωρίζει κανείς ποιος είναι ο καταλληλότερος τρόπος

μετάβασης προς τη δυνητικοποίηση για την κάθε οργάνωση ή ποιος είναι ο κατάλληλος τύπος δυνητικής οργάνωσης για κάθε περίπτωση. Ενώ ακόμα και μέσα σε μία δυνητική οργάνωση δεν είναι απαραίτητο όλες οι επικοινωνίες να γίνονται με τη βοήθεια των νέων μέσων και είναι σημαντικό να γνωρίζουν τα μέλη της οργάνωσης ποιο μέσο επικοινωνίας πρέπει να επιλέξουν. Μερικές φορές η face-to-face επικοινωνία δεν αντικαθίσταται.

Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας δημιουργεί ένα νέο περιβάλλον σε πολλούς τομείς της ζωής μας. Πυροδοτεί δε εκτός των άλλων, μια βαθιά μεταβολή στην παραγωγική δομή και συνδιαμορφώνει νέες μορφές κοινωνικής οργάνωσης και δράσης.

Η εξέλιξη των τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφορίας, επιδρούν στην αντίληψη μας για το χρόνο και τον χώρο, ενώ επανακαθορίζουν την έννοια και «της ίδιας μας της ταυτότητας».

Οι αλλαγές αυτές βρίσκουν αντιστοίχιση στην πολιτική εκπροσώπηση, στην ίδια την ιδέα της συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, ενώ τοποθετούν στον καθημερινό δημόσιο διάλογο έννοιες όπως: ηλεκτρονική δημοκρατία (e democracy), της ηλεκτρονικής ψήφου (e voting) και της δυνητικής πολιτικής (virtual politics), ενώ επανακαθορίζει και ολόκληρο το φάσμα και της εκλογικής – επικοινωνιακής στρατηγικής, των κομμάτων.

Εκτός αυτών όμως, αλλάζει και ο τρόπος που οι ίδιες οι κομματικές οργανώσεις, αντιλαμβάνονται την λειτουργία τους και επαναπροσδιορίζουν την εικόνα τους στο κυβερνοχώρο. Πρέπει δε μιλώντας για τα σύγχρονα κόμματα και τις ανάγκες αναδιοργάνωσης τους να συνοψολογίσουμε ότι : « Οι θεωρίες περί οργάνωσης και διοίκησης, εδράζονται σε μια μεταφορική σύλληψη πραγματικότητας. Τα μεταφορικά σχήματα δεν είναι απλώς ρητορικά, αλλά συνιστούν ένα θεμελιώδη τρόπο, κατανόησης και μάθησης. Χρησιμοποιούμε τις μεταφορές και τις αναλογίες, οποτεδήποτε προσπαθούμε να κατανοήσουμε ένα φαινόμενο, με βάση την γνώση που έχουμε για κάποιο άλλο». (G. Lakoff και M. Johnson, 1980), (G. Lakof, 1987), (H. Tsoukas, 566-585, 1991), (Γκάρεθ Μοργκαν 2000 σελ. 15). Χρησιμοποιούμε την περιγραφή, συνεχίζει ο Μόργκαν , κάθε φορά που επιχειρούμε να κατανοήσουμε μια εμπειρία, μέσω μιας άλλης.

Όπως επισημαίνει ο Sharpin για τον Νεύτωνα ο κόσμος ήταν ένα είδος “ουράνιας μηχανής” της οποίας τους νόμους προσπάθησε να αποδείξει για να δει με ποιο τρόπο

κινείται αυτή η “μηχανή”. Όπως υποστηρίζει ο G.Morgan η οργάνωση είναι πολλά πράγματα συγχρόνως (Μόργκαν 1999, σελ. 20). Μπορούμε να την εκλάβουμε ως “μηχανή”, ως βιολογικό μηχανισμό, ως εγκέφαλο, ως κουλτούρα, ως πολιτικό σύστημα, ως ψυχική φυλακή, ως ροή και ως εργαλείο κυριαρχίας. Ο Χ. Τσούκας (2000) επεκτείνοντας τον συλλογισμό του Morgan προσθέτει ότι η μηχανιστική οπτική γωνία ενδέχεται τις οργανώσεις ως ένα σύνολο από δομές, ρόλους, συστήματα ελέγχου και μηχανισμούς συντονισμού. Η πολιτιστική οπτική τις αντιλαμβάνεται ως κοινότητες όπου τα άτομα ασπάζονται, κοινές αξίες. Η πολιτική οπτική γωνία εστιάζει την προσοχή μας στον εγγενώς συγκρουσιακό χαρακτήρα κάθε οργανωμένου συνόλου και στην συνακόλουθη διαπάλη για ισχύ .

Οι Lipnack και Stamps (1997) θεωρούν ότι κάθε ιστορική εποχή έχει την ξεχωριστή οργανωτική μορφή της και ότι το δίκτυο αποτελεί την οργανωτική μορφή την εποχή της πληροφορικής. Οι δικτυακοί οργανισμοί δομούνται έτσι ώστε να αυξάνουν τόσο την πρόσβαση όσο και την χρηστικότητα των πληροφοριών, γεγονός που είναι ουσιαστικό για την δημιουργία και την μεταφορά της γνώσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΙΚΤΥΑ

3.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Ένα κοινωνικό δίκτυο είναι μια κοινωνική δομή φτιαγμένη από κόμβους, οι οποίοι μπορεί να είναι άτομα ή οργανώσεις. Ένα κοινωνικό δίκτυο υποδεικνύει τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να συνδέονται οι κόμβοι μέσω των διάφορων κοινωνικών σχέσεων, από την περιστασιακή επαφή-γνωριμία μέχρι τους στενούς οικογενειακούς δεσμούς.

Ο όρος παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1954 από τον J. A. Barnes. Το μέγιστο μέγεθος των κοινωνικών δικτύων τείνει να είναι περίπου 150 άνθρωποι (αριθμός Dunbar) και το μέσο μέγεθος περίπου 124 .

Η κοινωνική ανάλυση δικτύων έχει προκύψει ως βασική τεχνική στη σύγχρονη κοινωνιολογία, την ανθρωπολογία, τη γεωγραφία, την κοινωνική ψυχολογία, την επιστήμη της πληροφορίας και τις μελέτες οργάνωσης.

Η έρευνα σε διάφορους ακαδημαϊκούς τομείς έχει δείξει ότι τα κοινωνικά δίκτυα λειτουργούν σε πολλά επίπεδα, από τις οικογένειες μέχρι το επίπεδο εθνών, και διαδραματίζουν έναν κρίσιμο ρόλο στον καθορισμό του πώς λύνονται τα προβλήματα, πώς λειτουργούν οι οργανώσεις και ο βαθμός στον οποίο τα άτομα πετυχαίνουν στην επίτευξη των στόχων τους.

Η κοινωνική δικτύωση αναφέρεται επίσης σε μια κατηγορία εφαρμογών Διαδικτύου, για να συνδέσει φίλους, επιχειρησιακούς συνεργάτες, ή άλλα άτομα, χρησιμοποιώντας ποικίλα εργαλεία.

Η κοινωνική θεωρία δικτύων βλέπει τις κοινωνικές σχέσεις ως κόμβους και δεσμούς. Οι κόμβοι είναι οι μεμονωμένοι δράστες μέσα στα δίκτυα, και οι δεσμοί είναι οι σχέσεις μεταξύ των δραστών, ενώ μπορούν να υπάρξουν πολλά είδη δεσμών μεταξύ των κόμβων.

Η απλούστερη μορφή ενός κοινωνικού δικτύου είναι ένας χάρτης όλων των σχετικών δεσμών μεταξύ των κόμβων. Η κοινωνική θεωρία δικτύων είναι ένας εξαιρετικά ενεργός τομέας μέσα στον ακαδημαϊκό κόσμο.

3.1.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Το φαινόμενο του μικρού κόσμου είναι η υπόθεση ότι η αλυσίδα των κοινωνικών γνωριμιών που απαιτούνται για να συνδέσουν ένα οποιοδήποτε άτομο με ένα άλλο πρόσωπο οπουδήποτε στον κόσμο είναι γενικά (μικρή).

Η έννοια έδωσε αφορμή για τη διάσημη φράση «έξι βαθμοί χωρισμού» μετά από ένα μικρό παγκόσμιο πείραμα του 1967 από τον ψυχολόγο Stanley Milgram που διαπίστωσε ότι δύο τυχαίοι αμερικανικοί πολίτες μπορούν να συνδεθούν οποιαδήποτε στιγμή με έξι γνωριμίες.

Στο πρώτο πείραμα ο Milgram έστειλε 60 επιστολές σε διάφορους νεοσυλλέκτους στη Νεμπράσκα που κλήθηκαν να διαβιβάσουν την επιστολή σε έναν χρηματιστή που ζούσε στη Μασαχουσέτη. Οι συμμετέχοντες μπορούσαν μόνο να περάσουν τις επιστολές (χέρι με χέρι) σε προσωπικές τους γνωριμίες που είχαν τη δυνατότητα να την παραδώσουν σε κάποιον ώστε να φθάσει στο στόχο " είτε άμεσα είτε μέσω ενός «φίλου ενός φίλου». Ενώ 50 άνθρωποι ανταποκρίθηκαν στην πρόκληση, μόνο τρεις επιστολές έφθασαν τελικά στον προορισμό τους.

Στο άρθρο του το 1967 ο Milgram αναφέρεται στο γεγονός ότι μια από τις επιστολές, σε αυτό το αρχικό πείραμα, έφθασε στον παραλήπτη σε ακριβώς τέσσερις ημέρες, αλλά μόνο το 5% των επιστολών έφτασε τελικά στον προορισμό του. Σε δύο επόμενα πειράματα, η ολοκλήρωση αλυσίδων ήταν τόσο χαμηλή που τα αποτελέσματα δεν δημοσιεύθηκαν ποτέ. Συν τοις άλλοις, οι ερευνητές έχουν δείξει ότι υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα των πειραμάτων.

Οι μελέτες που προσπάθησαν να συνδέσουν τους ανθρώπους των διαφορετικών φυλών παρουσίασαν σημαντικές ασυμμετρίες. Σε ένα άρθρο του ο Milgram παρουσιάζει ένα ποσοστό ολοκλήρωσης 13% προς άτομα «μαύρα» και 33% σε λευκούς, παρά το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες δεν ήξεραν τη φυλή του παραλήπτη.

Ένας ακόμα καθοριστικός παράγοντας για τη μεταβίβαση της επιστολής ήταν η αντιληπτή αξία της. Όταν ο παράγοντας αυτός ελέγχθηκε επιτεύχθηκαν υψηλά ποσοστά ολοκλήρωσης που κυμάνθηκαν από 35% έως 97%.

Για εκείνες τις αλυσίδες που ολοκληρώθηκαν, ο αριθμός έξι προέκυψε ως μέσος όρος των «μεσαζόντων», έτσι προέκυψε η έκφραση «έξι βαθμοί χωρισμού» Επιπλέον, ο Milgram προσδιόρισε της επίδραση της «διοχέτευσης» σύμφωνα με την οποία ένα μεγάλο μέρος της διαδικασίας αποστολής γινόταν από έναν πολύ μικρό αριθμό ατόμων που είχαν σημαντικά υψηλή διασυνδεσιμότητα. Συγκεκριμένα στο πείραμα διαπιστώθηκε ότι στις δύο από τις τρεις ολοκληρωμένες αλυσίδες η επιστολή πέρασε από τους ίδιους ανθρώπους.»

Ωστόσο ένα πρόβλημα με αυτή την παρατήρηση είναι ότι υποθέτει ότι οι άνθρωποι στην αλυσίδα είναι ικανοί να ανακαλύψουν τη σύνδεση μεταξύ των ανθρώπων που χρησιμοποιούν ως τα σημεία των άκρων. Έχει βρεθεί ότι στις μικρότερες κοινότητες, π.χ επαγγελματικές, η σύνδεση είναι ισχυρότερη.

Το πείραμα του Milgram οδήγησε πραγματικά σε δύο εντυπωσιακές ανακαλύψεις, των οποίων η ύπαρξη των σύντομων διαδρομών ήταν μόνο η πρώτη.

Η δεύτερη ήταν ότι οι άνθρωποι στην κοινωνία, με τη γνώση μόνο των προσωπικών επαφών τους, ήταν ικανοί να διαβιβάσουν την επιστολή σε έναν απόμακρο στόχο τόσο γρήγορα.

Η διαμόρφωση αυτής της πτυχής του φαινομένου του μικρού κόσμου θέτει την πρόκληση:

Μπορούμε να βρούμε τα πρότυπα συστήματα για τα οποία μπορεί να αποδειχθεί ότι η αποκεντρωμένη δρομολόγηση θα παραγάγει τις σύντομες διαδρομές;

3.1.2 ΔΙΚΤΥΑ ΜΙΚΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Στην πληροφορική, το φαινόμενο του μικρού κόσμου χρησιμοποιείται στην ανάπτυξη των ασφαλών peer-to-peer πρωτοκόλλων, των νέων αλγορίθμων δρομολόγησης για το Διαδίκτυο και τα ειδικά ασύρματα δίκτυα, και των αλγορίθμων αναζήτησης για τα δίκτυα επικοινωνίας όλων των ειδών.

Τα τρέχοντα πειράματα Διαδικτύου συνεχίζουν να ερευνούν αυτό το φαινόμενο, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος κρατικών ηλεκτρονικών μικρών κόσμων του Οχάιου και του προγράμματος μικρού κόσμου της Κολούμπια.

Από το 2005, αυτά τα πειράματα επιβεβαιώνουν ότι περίπου πέντε έως επτά βαθμοί χωρισμού είναι ικανοποιητικοί για τη σύνδεση οποιωνδήποτε δύο ανθρώπων μέσω του

Διαδικτύου

Ο πρώτος κοινωνικός ιστοχώρος δικτύωσης ήταν το Classmates.com, το οποίο ξεκίνησε την λειτουργία του το 1995. Άλλοι χώροι ακολούθησαν, όπως το SixDegrees.com, που άρχισε το 1997. Μετά το 2001 ξεκίνησαν οι ιστότοποι να χρησιμοποιούν τον σε απευθείας σύνδεση κοινωνικών δικτύων κύκλο. Αυτή η μορφή κοινωνικής δικτύωσης, που χρησιμοποιήθηκε ευρέως στις δυνητικές κοινότητες, έγινε ιδιαίτερα δημοφιλής το 2002 και άκμασε με την εμφάνιση της σελίδας Friendster.

Το αρχικό πείραμα Milgram περιέχει μια εντυπωσιακή αλγοριθμική ανακάλυψη, ¶ότι όχι μόνο οι πορείες υπήρξαν στο κοινωνικό δίκτυο, αλλά οι άνθρωποι, που χρησιμοποιούν τη γνώση μόνο των επαφών τους, ήταν σε θέση να κατασκευάσουν συλλογικά την πορεία προς στο στόχο.

¶Αυτό ήταν αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο ο Milgram διατύπωσε το στόχο για τους συμμετέχοντές του. Στην πραγματικότητα ¶εάν κάποιος θέλει να βρει την κοντύτερη πορεία από ένα αρχικό πρόσωπο στο στόχο, τότε πρέπει να έχει καθοδηγήσει με τέτοιο τρόπο αυτόν που αρχικά ξεκινά, ώστε να διαβιβάσει την επιστολή σε όλους φίλους του, που πρέπει με τη σειρά τους να διαβιβάσουν την επιστολή σε όλους φίλους τους, και ούτω καθ'εξής. Ωστόσο αυτό ¶θα προκαλούσε "πλημμύρα" στο δίκτυο και ενώ το μήνυμα θα είχε φθάσει στο στόχο όσο το δυνατόν γρηγορότερα¶, ένα τέτοιο πείραμα δεν ήταν εφικτό.

¶Ο Milgram προώθησε την επιστολή μόνο σε ένα άτομο τη φορά - μια διαδικασία που θα μπορούσε να έχει αποτύχει, ακόμα κι αν υπήρχε μια σύντομη διαδρομή. ¶Αυτή η αλγοριθμική πτυχή του φαινομένου δημιουργεί το ερώτημα:

«Γιατί πρέπει το κοινωνικό δίκτυο να έχει κτιστεί έτσι, ώστε να κατασταθεί αυτός ο τύπος αποκεντρωμένης δρομολόγησης τόσο αποτελεσματικός;»

¶Σαφώς το δίκτυο περιείχε κάποιο τύπο "κλίσης" που βοήθησε τα μηνύματα προς το στόχο, και αυτό είναι κάτι που μπορούσε μοντελοποιηθεί.

Ο στόχος ήταν να αποδεχθεί εάν η αποκεντρωμένη δρομολόγηση μπορεί να δουλέψει σε ένα απλό πρότυπο τυχαίων γραφικών παραστάσεων και εάν μπορούσε να βγουν από αυτό το πρότυπο κάποιες ποιοτικές ιδιότητες που διακρίνουν τα δίκτυα στα οποία αυτός ο τύπος δρομολόγησης μπορεί να πετύχει. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι αυτά τα ζητήματα φθάνουν αρκετά πέρα από το πείραμα Milgram ή ακόμα και τα κοινωνικά δίκτυα και ότι η δρομολόγηση με τις περιορισμένες πληροφορίες είναι κάτι που πραγματοποιείται στα δίκτυα επικοινωνίας και στην αναζήτηση στο World Wide Web.

3.1.3 ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΚΤΥΩΝ

Το 1998, ο Duncan J. Watts και ο Steven H. Strogatz, δημοσίευσαν το πρώτο πρότυπο δικτύων για το φαινόμενο μικρός κόσμος. Έδειξαν ότι τα δίκτυα, τόσο τα φυσικά όσο και τα τεχνικά, παρουσιάζουν την ιδιότητα του μικρού κόσμου.

Οι Watt και Strogatz έδειξαν ότι, ξεκινώντας σε ένα κανονικό δικτυωτό πλέγμα, η προσθήκη ενός μικρού αριθμού τυχαίων συνδέσεων μειώνει τη διάμετρο, δηλαδή τη μεγαλύτερη απευθείας πορεία μεταξύ οποιαδήποτε δύο άκρων στο δίκτυο, από πολύ μακριά σε πολύ μικρή.

Οι Duncan Watts και ο Steve Strogatz (Marsal 1998) όρισαν τα δίκτυα με αυτήν την μορφή ως superposition: μία δομή, ένα δίκτυο με μεγάλη διάμετρο, με έναν σχετικά μικρό αριθμό "τυχαίων" συνδέσεων προστιθέμενων μέσα. Ήσαν πρότυπο για τα κοινωνικά δίκτυα, το δομημένο δίκτυο αντιπροσωπεύει τις "χαρακτηριστικές" κοινωνικές συνδέσεις που διαμορφώνουμε με τους ανθρώπους που ζουν κοντά σε μας, ή που συνεργάζονται με μας, ή οι πρόσθετες τυχαίες συνδέσεις είναι οι πιθανές, μεγάλης ακτίνας συνδέσεις που διαδραματίζουν έναν μεγάλο ρόλο στη δημιουργία των κοντών πορειών μέσω του δικτύου συνολικά.

Ένα δίκτυο που δημιουργείται ως superposition θα έχει τοπική συγκέντρωση και σύντομες πορείες, ακριβώς όπως πολλά από τα δίκτυα που βρίσκονται στον πραγματικό κόσμο.

Εκτός από τις εμπειρικές μελέτες των κοινωνικών, τεχνολογικών, και βιολογικών δικτύων,

οι Watt και Strogatz εξέτασαν το ακόλουθο απλό πρότυπο σύστημα.

Ξεκίνησαν με ένα δίκτυο δισδιάστατου δικτυωτού πλέγματος, και πρόσθεσαν έναν μικρό ~~τυχαία επιλεγμένο αριθμό μεγάλης ακτίνας συνδέσεων από κάθε κόμβο προς τους~~
~~προορισμούς. Με τη διαδικασία αυτή μείωσαν τη διάμετρο του δικτύου.~~

Είναι ενδιαφέρον ότι ενώ οι Watt και Strogatz πρότειναν το πρότυπό τους χωρίς να έχουν την αλγοριθμική πτυχή στο μυαλό τους, αυτό είναι εντυπωσιακά αποτελεσματικό ως ένα απλό σύστημα στο οποίο μπορεί κανείς να μελετήσει την αποτελεσματικότητα της αποκεντρωμένης δρομολόγησης.

Τα δίκτυα όπως τονίζει ο Marsall Van Alstyne έχουν την δυνατότητα να προσαρμόζονται σε ασταθείς συνθήκες όπου τα προβλήματα και οι απαιτήσεις που προκύπτουν δεν μπορούν να μοιραστούν και να επιλυθούν μέσα σε μια ιεραρχική δομή. Οι δουλειές χάνουν την επίσημη σημασία τους, οι αλληλεπιδράσεις πραγματοποιούνται πλάγια και οριζόντια. Η επικοινωνία μεταξύ των ατόμων που βρίσκονται σε διαφορετικές βαθμίδες, τείνει προς διαβούλευση – ανταλλαγή απόψεων παρά με κάθετη εντολή. Ο Van Alstyne διακρίνει τρία κύρια χαρακτηριστικά των δικτύων:

- α) Δομικά, στα οποία οι έννοιες της συνιδιοκτησίας και της ενσωμάτωσης κεφαλαίων και εντολών με ευέλικτους τρόπους, είναι βασικές.
- β) Διαδικασίας, όπου ο έλεγχος διαμοιράζεται και δεν περιορίζεται στα ανώτερα επίπεδα της ιεραρχίας.
- γ) Σκοπού, όπου ο κοινός σκοπός μεταξύ των μελών είναι απαραίτητος και συνδετικός κρίκος για τον καθορισμό της ταυτότητας του οργανισμού.

Τα τρία αυτά στοιχεία διαφοροποιούν τα δίκτυα από τους άλλους κεντροποιημένους οργανισμούς, τις τυπικές ενώσεις προσώπων ή τις ανελαστικές ιεραρχίες.

Είναι δικτυακός οργανισμός έχει διαπερατά όρια τόσο εσωτερικά μεταξύ των δομών του όσο και εξωτερικά στις σχέσεις του με τους άλλους οργανισμούς.

Το δίκτυο ως σχηματισμός συμβάλλει στη μείωση του βαθμού αβεβαιότητας παρέχοντας ευχερείς λύσεων και ποικιλία τρόπων για τη διαχείριση των προβλημάτων, καθώς επίσης μειώνει την πιθανότητα απωλειών στη διανομή των επιμέρους εργασιών. Ένα άλλο

χαρακτηριστικό των δικτύων είναι η ικανότητά τους να ερμηνεύουν διαφορετικές καταστάσεις καθώς η γνώση, σήμερα, δεν είναι εύκολο να συγκεντρωθεί σε ένα και μοναδικό άτομο για την λήψη των σωστών αποφάσεων (Marsall Van Alstyne 1997 σελ. 7, 27).

Στην μελέτη των κοινωνικών δικτύων τονίζεται με ιδιαίτερη σημασία η “διπλή ιθαγένεια” (dual citizenship) των ατόμων ή των ομάδων που αναπτύσσουν δεσμούς με ομάδες και με ευρύτερους σχηματισμούς.

3.1.4. ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το διαδίκτυο αποτελεί ένα πολύπλοκο και αχανές δίκτυο δικτύων το οποίο χαρακτηρίζεται όχι τόσο από την συνεκτική του δομή αλλά από την τυποποίηση της μεταφοράς της πληροφορίας. Επιπλέον, αποτελεί το σημείο σύγκλισης πολλαπλών τεχνολογιών και επιπέδων λογισμικού (software) και μηχανών (hardware).

Το Ίντερνετ είναι συγχρόνως τεχνολογία, οικονομία, πολιτισμός και αναπαράσταση. Το Ίντερνετ είναι ένα δίκτυο από δίκτυα, η σύνδεση εκατομμυρίων υπολογιστών ανά τον κόσμο. Συγχρόνως (Πατέλη 2005,σελ.8) συνιστά μία βιομηχανία κουλτούρας, αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης βιομηχανίας παραγωγής γνώσης; το Ίντερνετ επίσης είναι και μια ιδεολογική μεταφορά για τον παγκόσμιο καπιταλισμό, ένα σύμβολο για την ελεύθερη αγορά, τέλος το Ίντερνετ είναι ένας πολιτισμικός χώρος, ένας δυνητικός κόσμος. Όλοι αυτοί οι τρόποι να εννοιολογήσει κανείς το Ίντερνετ, μαζί, ουσιαστικά συνιστούν το μέσο. Συνδυάζοντας τους, δηλαδή μπορούμε να έχουμε μία ποιο συνολική εικόνα του πως το Ίντερνετ επαναδιαμεσολαβεί την επικοινωνία μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΔΙΚΤΥΟ

4.1 ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΔΙΚΤΥΟ

Στις συνθήκες της ύστερης νεωτερικότητας τα πολιτικά προβλήματα προσομοιάζουν σε πολλές περιπτώσεις με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μεγάλα επιχειρηματικοί όμιλοι και οικονομικοί οργανισμοί.

Η εξατομίκευση και η κομματική αποξένωση που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα πολιτικά κόμματα, η ανάγκη για ταχύτατη ανταπόκριση στις αλλαγές της κοινωνικής δομής και η άμβλυνση των ταξικών χαρακτηριστικών των ψηφοφόρων, αποτελούν προκλήσεις για κάθε κόμμα, τουλάχιστον στο δυτικό κόσμο. Οι βασικές οργανωτικές δομές των κομμάτων με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο παραμένουν ίδιες, από το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου Πολέμου. Ένας νέος ευέλικτος κομματικός οργανισμός που θα μπορούσε μέσω των δυνατοτήτων, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας, να δικτυώνει τις περιφερειακές του οργανώσεις με τον κεντρικό πυρήνα, να δέχεται και να επεξεργάζεται πληροφορίες από άλλες πολιτικές ή μη πολιτικές οργανώσεις ή οντότητες, με μεγαλύτερο κεφάλαιο γνώσεων σε συγκεκριμένα θέματα, ή με τα απλά μέλη και φίλους του, που θα μπορούσε η ηγεσία του να έρχεται σε άμεση επαφή, με νέες ιδέες και προτάσεις, σε επαφή με καθένα ξεχωριστά τα μέλη και τους φίλους του, ενδεχομένως θα αποτελούσε ένα κόμμα – δίκτυο. Η ευρεία δικτύωση του κόμματος με την κοινωνία πολιτών είναι η μεγάλη προσδοκία του κόμματος δικτύου . Ο όρος κόμμα- δίκτυο πρωτοπαρουσιάστηκε από τον γραμματέα του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος Γερμανίας (SPD) M. Mahning σε ένα συνολικό σχέδιο για την ανασυγκρότηση των κομμάτων της νέας σοσιαλδημοκρατίας σε άρθρο του στην ιστοσελίδα του έγκυρου γερμανικού περιοδικού “ Der Spiegel”. Όπως αναφέρει η Β. Γεωργιάδου (2001) ο Machning διατείνεται ότι στην ύστερη νεωτερικότητα ήρθε πλέον η ώρα να μετασχηματιστούν τα κόμματα εκείνα, που ο Otto Kirchheimer τη δεκαετία του ‘60 είχε αποκαλέσει “catch-all-party”, μια οργάνωση δηλαδή, από κοινωνικά και πολιτισμικά ετερόκλητες εκλογικές συμμαχίες.

Τα μεταποιημένα κόμματα κατά τον Machning συναρμολογούν με νέο τρόπο τις ομάδες στήριξής τους και αυτές μονταρισμένες σε κόμματα δίκτυα (Γεωργιάδου 2001 σελ. 224) λιγότερο ή περισσότερο εκλογικές συμμαχίες, είναι το αποτέλεσμα της συγκατάνευσης

των εκλογών για τα δημόσια θέματα που αναδεικνύουν, τις λύσεις που προτείνουν, καθώς και για τα επικοινωνιακά και οργανωτικά μέσα που τα κόμματα αυτά χρησιμοποιούν.

4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ

Το Κόμμα δίκτυο απαιτεί τη δημιουργία ευέλικτων και ανοιχτών οργανώσεων και είναι πολιτικά ευρύτερο από τη διεκδικησιμη εκλογική δύναμη του catch – all- party ως ένα λαϊκό – πολυσυλλεκτικό κόμμα, όπως αναφέρει η Β. Γεωργιάδου Το κόμμα δίκτυο έχει υπερβεί το καθήκον της προσήλωσης στα συμφέροντα συγκεκριμένων ομάδων (Kirchheimer) και έχοντας αποποιηθεί το ρόλο του στρατευμένου διαμεσολαβητή ειδικών συμφερόντων έχει ενστερνιστεί το ρόλο του “μεσίτη” (Katz / Mair) δηλαδή ενός επαγγελματία μεσολαβητή συμφερόντων της κοινωνίας πολιτών στην κεντρική διοίκηση. Το κόμμα δίκτυο απευθύνεται σε όλο το φάσμα του εκλογικού σώματος ως μέσο για την σύμπτυξη δημοκρατικών συνεργασιών πολιτών. (Β. Γεωργιάδου 2001 σελ. 225)

Αντίστοιχες αλλαγές με αυτές που περιέγραψε ο Machhning στην πρότασή του για το κόμμα δίκτυο σε σχέση με το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, είχαν συμβεί λίγα χρόνια πιο πριν με τις οργανωτικές αλλαγές και την μετονομασία του εργατικού κόμματος (labour Party) της Αγγλίας σε Νέο Εργατικό Κόμμα (New Labour Party) μετά την εκλογή του Τ. Blair το 1994. Οι προσπάθειες της νέας ηγεσίας του ήταν να υπάρξει αναβάθμιση των ατομικών μελών του κόμματος σε σχέση με την θεσμοθετημένη ως τότε εκπροσώπηση των εργατικών ενώσεων, οργανώσεων και των συνδικάτων που ως τότε κυριαρχούσαν στο κόμμα. Επιπλέον το κόμμα ανοίγεται σε συμπαθούντες μη μέλη οπαδούς του, καθώς και τα προσωρινά κατά θέμα μέλη (issue partisanship Wildenmann 1998: 96)

Οι τρόποι αυτοί οργανωτικής ανασυγκρότησης, προσπάθεια των οποίων είδαμε και στην Ελλάδα από τον Συνασπισμό το 1991 έως και σήμερα και με διαφορετικό τρόπο από το ΠΑΣΟΚ, κατά το διάστημα 2004-2007, επιφυλάσσει και μια διαφορετική αντίληψη για το θέμα της ηγεσίας. Ο ηγέτης αυτονομείται κατ’ ουσίαν από την άλλη οργανωτική ιεραρχία του κόμματος και καθίσταται αυτόνομο όργανο¹.

1. Αντιθέτως όπως θα δούμε στην συνέχεια συμβαίνει με τον Συνασπισμό και τον πρόεδρο του ως αυτόνομο όργανο.

Οι δημοψηφιστικές λογικές και για την ανάδειξη της ηγεσίας, αλλά και πολλές φορές για τον προγραμματικό λόγο του κόμματος, οδηγούν τους ενδιάμεσους οργανωτικούς κρίνους σε αδράνεια και υποβάθμιση του ρόλου τους. Τέλος, ελαχιστοποιούνται οι διαφορές μεταξύ οργανωμένου μέλους και φίλου ή απλού ψηφοφόρου του κόμματος σε μια προσπάθεια για μεγαλύτερη έστω και χαλαρότερη συμμετοχή των συμπαθόντων. Οι δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας σε σχέση με την οργάνωση, τη συμμετοχή, τη διαβούλευση τη διαφάνεια και τέλος το πρόγραμμα και τις αποφάσεις, υπερτονίζονται σε σχέση με τον πραγματικό λόγο, την ιδεολογία και τις οργανωμένες οντότητες κομματικής υποστήριξης.

Το πολυσυλλεκτικό κόμμα, κόμμα διαμεσολαβητής, αλλάζει (Katz & Mair 1995: 13-14) και μετατρέπεται σε ένα κόμμα αποϊδεολογικοποιημένο ταξικού εκλογικού μηχανισμού. Οι οργανωτικές ανασυγκροτήσεις των ευρωπαϊκών πολυσυλλεκτικών κομμάτων, κυρίως αυτών της νέας σοσιαλδημοκρατίας φαίνεται πως ακολουθούν σε ένα διαφορετικό περιβάλλον, την εξέλιξη των δύο μεγάλων κομμάτων της αμερικάνικης κεντρικής πολιτικής ζωής. Η εξέλιξη μάλιστα των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και η μακρά παράδοση των μεσοποιημένων προεκλογικών εκστρατειών στις ΗΠΑ δίνει και το στίγμα των εξελίξεων που παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια στην κομματική ζωή της Ευρώπης. Η τάση για ενίσχυση του ρόλου των μεμονωμένων και συχνά χωρίς συστηματική παρουσία ατομικών μελών και μη μελών, ενδυναμώνει εν τέλει τη θέση και την επιρροή της νέας και άμεσα εκλεγμένης κεντρικής ηγεσίας (Losche 1993, Mair 2000 από Γεωργιάδου 2001 σελ. 213).

Αναλύοντας τις οργανωτικές αλλαγές, η Γεωργιάδου επισημαίνει επίσης ότι αυτό το νέο είδος ηγεσίας πλαισιώνεται από επαγγελματίες της πολιτικής επικοινωνίας (spin doctors) που σκηνοθετούν την παρουσία της στην κοινή γνώμη και τα ΜΜΕ, ενώ εμφανίζεται τάση προσωποποίησης της εξουσίας της και σχετικής αυτονόμησης της από τις κατασκευαστικές και άλλες τυπικές δεσμεύσεις του κομματικού οργανισμού.

Κεντρικό σημείο πάντως όλων των μελετητών και των πολιτικών αναλυτών που ασχολούνται κριτικά ή όχι με το κόμμα δίκτυο ως κύριο χαρακτηριστικό του, αναφέρουν την σύνδεση του κόμματος με την κοινωνία πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η κοινωνία πολιτών αποτελεί στο περιβάλλον της φιλελεύθερης δημοκρατίας τον τρίτο χώρο δίπλα και πέρα από το κράτος και την αγορά, “ Η κοινωνία πολιτών είναι η σφαίρα των θεσμών, των οργανώσεων και των ατόμων που τοποθετούνται μεταξύ της οικογένειας, του κράτους, όπου οι άνθρωποι συνεταιρίζονται εθελοντικά για να προάγουν τα κοινά τους ενδιαφέροντα”. (Ειρήνη Παναγιωτίδου, 2002 σελ. 18).

Σύμφωνα με τον Νίκο Μουζέλη η κοινωνία πολιτών εστιάζεται σε ένα ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς, “ σε έναν αυτοκυβερνώμενο κοινωνικό χώρο αποτελούμενο από θεσμούς, ομάδες οργανώσεις, οι οποίες λειτουργούν και κατά του άκρατου ατομικισμού της αγοράς και κατά του κρατικού αυταρχισμού”.

Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία της έννοιας ο N. Bobbio επισημαίνει ότι η έννοια της κοινωνίας πολιτών όταν πρωτοεμφανίστηκε εννοούσε το σύνολο των θεσμών που σήμερα αποτελούν το κράτος (N. Bobbio, 1998 σελ. 69).

Ο Μακρουδημήτρης την αναφέρει ως ένα σύνολο ποικίλων μη κυβερνητικών θεσμών αρκετά ισχυρών ώστε να αντισταθμίζουν το κράτος. (Α. Μακρουδημήτρης, 1999).

Η θεωρητική συζήτηση για την κοινωνία πολιτών συμπεριλαμβάνει και τον προβληματισμό σε σχέση με την ανάπτυξη θεματικών μη κυβερνητικών οργανισμών και το ρόλο τους σε εθνικό ή υπερεθνικό επίπεδο.

Οι μη Κυβερνητικές οργανώσεις υιοθετούν πολλά από τα θέματα που ανέδειξαν νέα κοινωνικά κινήματα όπως το οικολογικό, τα κινήματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λ.π. “ Ο όρος μη κυβερνητικές οργανώσεις τείνει πλέον να καλύψει το σύνολο των κρατικών οργανώσεων που δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και επιδιώκουν κοινωνικά ή συλλογικά ωφέλιμους σκοπούς, ιδίως δε σκοπούς που σχετίζονται με την προάσπιση και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων”. (Χ. Ανθόπουλος, 2002 σελ 11).

Είναι θεωρητικά δύσκολο να οριστούν οι διαφορές μεταξύ κοινωνίας πολιτών και κοινωνικών κινημάτων. Η γέννηση των κοινωνικών κινημάτων στηρίζεται στην αναγνώριση και την εκμετάλλευση των κοινωνικοπολιτικών κενών που προκύπτουν είτε από ιστορικά γεγονότα είτε από πολιτιστικές συγκρούσεις. Η προσπάθεια κάλυψης των κενών αυτών οδηγεί στους διάφορους κοινωνικούς παράγοντες, στο να αναλάβουν δράση για την εκμετάλλευση των λεγόμενων πολιτικών ευκαιριών οι οποίες εμφανίζονται να ανοίγουν και να κλείνουν ανάλογα με την συγκυρία (Gamson W.A., Meyer D.S. 1996).

Στο Δ. Πάνου, τα κοινωνικά κινήματα στο internet, προσβάσιμο www.papandreou.gr ημερ. επίσκεψης 10/9/08. Ο συγκρουσιακός χαρακτήρας των κινημάτων εντοπίζεται και στον ορισμό του A. Giddens για τα κινήματα, σύμφωνα με τον οποίο είναι μέσα κινητοποίησης ομάδων που υπάρχουν εν δυνάμει και οι οποίες ή κατακερματισμένες είναι ή καταπιέζονται από τις κρατικές αρχές (Antony Giddens 1986 σελ 114.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τις ανάγκες της έρευνας μας επιλέξαμε μία από τις βασικές έρευνες στις κοινωνικές επιστήμες. Την περιπτώσιολογική έρευνα (case study research). Η περιπτώσιολογική έρευνα είναι μια μέθοδος ποιοτικής έρευνας, αντί όμως να χρησιμοποιεί μεγάλα δείγματα και να ακολουθεί αυστηρό τρόπο για να εξετάσει τις μεταβλητές περιλαμβάνει μία σε βάθος και σε πλάτος εξέταση ενός μοναδικού κάθε φορά παραδείγματος. Όπως υποστηρίζει ο (Α. Παπαδόπουλος 2006 σελ. 232-236) οι μελέτες περίπτωσης έχουν ως αντικείμενο ένα ή περισσότερα παραδείγματα κοινωνικών οντοτήτων, όπως κοινότητες, κοινές ομάδες οργανώσεις που μελετώντας με τη χρήση διαφορετικών τεχνικών συλλογής δεδομένων.

Όπως είδαμε στο κεφάλαιο για το Κόμμα Δίκτυο , στις συνθήκες ύστερης νεωτερικότητας, τα πολιτικά οργανωτικά προβλήματα προσομοιάζουν σε πολλές περιπτώσεις με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μεγάλοι επιχειρηματικοί όμιλοι και οικονομικοί οργανισμοί. Η εξατομίκευση και η κομματική αποξένωση που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα πολιτικά κόμματα, οι αλλαγές στην κοινωνική τους δομή και η άμβλυνση των ταξικών τους χαρακτηριστικών, αποτελούν προκλήσεις για κάθε κόμμα. Τα μεταποιημένα κατά τον Machining κόμματα, συναρμολογούν και επαναμοντάρουν τις ομάδες στήριξής τους, σε κόμματα δίκτυα.

Το κόμμα δίκτυο λειτουργεί με ευέλικτες και ανοιχτές οργανώσεις έχει αποποιηθεί το ρόλο του στρατευμένου διαμεσολαβητή ταξικών συμφερόντων και έχει ενστερνιστεί όπως λένε οι Katz και Maier το ρόλο του μεσίτη, δηλαδή ενός επαγγελματία μεσολαβητή συμφερόντων της κοινωνίας πολιτών στην κεντρική διοίκηση. Αυτό είναι όπως φαίνεται και από όλες τις θεωρητικές προσεγγίσεις, η ουσία του νέου αυτού κόμματος, η δικτύωση του με την κοινωνία πολιτών. Βασικό εργαλείο σε αυτή την διαδικασία, αποτελούν οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας και βεβαίως το διαδίκτυο.

Οι διαφορές μεταξύ οργανωτικής συγκρότησης, όπως αυτές θα μελετηθούν από τα ισχύοντα καταστατικά των κομμάτων και κυρίως τις βαθμίδες οργανωτικής συγκρότησης με την δυναμική τους ιντερνετική παρουσία με την κοινωνία πολιτών, μπορεί να μας δώσει συμπεράσματα σε σχέση και με την δικτύωση των ελληνικών κομμάτων με την κοινωνία πολιτών αλλά και για την σχέση ψηφοφόρων και κομμάτων.

Τα ερευνητικά μας ερωτήματα είναι:

α) τα Ελληνικά κόμματα που εκπροσωπούνται στο Κοινοβούλιο τείνουν οργανωτικά προς το κόμμα δίκτυο;

β) η διαδικτυακή τους παρουσία δείχνει τάση ανασυγκρότησης της κοιμματικής τους δομής στον κυβερνοχώρο ή ακολουθεί χαρακτηριστικά παραδοσιακής επικοινωνιακής τακτικής;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ

7.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην περίπτωση μας θα εξετάσουμε τα εν ισχύ καταστατικά των πέντε (5) κομμάτων που εκπροσωπούνται στο Ελληνικό κοινοβούλιο. Αφού δούμε τα γενικά οργανωτικά και ιδρυτικά τους χαρακτηριστικά θα εστιάσουμε στα σημεία που σηματοδοτούν την δικτυακή τους υπόσταση, όπως θεωρητικά υποστηρίχθηκε στο κεφάλαιο “κόμμα δίκτυο” και αυτά είναι :

- 1) Εάν υπάρχουν δημοψηφιστικές τεχνικές ή ο θεσμός των εσωτερικών δημοψηφισμάτων.
- 2) Εάν μπορούν τα μέλη να συμμετέχουν και σε άλλες οργανώσεις πολιτικού περιεχομένου (όχι κόμματα).
- 3) Εάν η χρήση διαδικτύου είναι θεσμοθετημένη μορφή εσωτερικής και εξωτερικής επικοινωνίας.
- 4) Εάν οι οργανώσεις του κόμματος είναι ανοιχτές και σε μη μέλη
- 5) Εάν είναι θεσμοθετημένα καταστατικά τα θεματικά δίκτυα
- 6) Εάν υπάρχει καταστατικά η πρόνοια για “ φίλους του κόμματος” και ποια η οργανωτική σχέση φίλου-μέλους για το κόμμα
- 7) Ποια είναι η διαδικασία ορισμού των υποψηφίων του κόμματος για τις αιρετές θέσεις στο Κοινοβούλιο, στο Ευρωκοινοβούλιο και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση;
- 8) Επιτρέπεται η δημοσιοποίηση διαφορετικής άποψης -από την επίσημη του κόμματος- για τα μέλη;
- 9) Επιτρέπονται και θεσμοθετούνται οι διαφορετικές ιδεολογικές τάσεις μέσα στο κόμμα.
- 10) Η εκλογή του Προέδρου γίνεται με καθολική ψηφοφορία μελών φίλων;

Για την συλλογή των στοιχείων μας σε σχέση με τα links χρησιμοποιήσαμε τα επίσημα sites των κοινοβουλευτικών κομμάτων (www.nd.gr, www.pasok.gr, www.kke.gr, www.left.gr, www.syn.gr, www.laos.gr).

Σε αυτούς μετρήσαμε τις εσωτερικές και εξωτερικές συνδέσεις. Για τις εξωτερικές συνδέσεις ξεχωρίσαμε:



- 1) Πολιτικές ιστοσελίδες στην Ελλάδα,
- 2) Διεθνείς Οργανισμούς
- 3) Μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Ελλάδα,
- 4) Διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις

5) Άλλα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα

- 6) Κόμματα εξωτερικού
- 7) Forum / Κινήματα

Για την εσωτερική δικτύωση:

- 1) Τοπικές Οργανώσεις ή Οργανώσεις βάσεις
- 2) Περιφερειακές οργανώσεις
- 3) Θεματικές οργανώσεις
- 4) Άλλες
- 5) Σύνδεση με την ιστοσελίδα του Προέδρου
- 6) και Συνδέσεις με τις ιστοσελίδες στελεχών

Συχνά οι μελέτες περίπτωσης υφίστανται κριτική από τους υποστηρικτές της ποσοτικής έρευνας, γιατί όπως υποστηρίζουν, δεν είναι δυνατή η εξαγωγή ευρύτερων συμπερασμάτων ακόμη και όταν διεξάγονται πολλαπλές μελέτες περίπτωσης για το ίδιο θέμα, όπως και στη συγκεκριμένη μελέτη μας.

Οι υποστηρικτές της περιπτώσιολογικής μελέτης Mitchell, Plat, Verschuren εξηγούν ότι μπορεί η μελέτη περίπτωσης να αποτελέσει τη βάση γενικότερων συμπερασμάτων στο βαθμό που τα τελευταία αρθρώνονται πάνω σε λογικούς συσχετισμούς των χαρακτηριστικών που αναδεικνύονται κατά τη μελέτη της συγκεκριμένης περίπτωσης. Αντιμετωπίζεται δηλαδή όχι ως μια μέθοδο απλώς, αλλά ως ερευνητική στρατηγική η οποία περιλαμβάνει μια κυρίαρχη λογική σχεδιασμού της έρευνας, πάνω στην οποία δομείται η μέθοδος και οι τεχνικές συλλογής των δεδομένων (Mitchell J.C. 1983 σελ. 187-211), (Platt 1988 σελ. 1-23), (Verschuren 2003 σελ. 121-139).

Τέλος θα διερευνηθεί το είδος, η ιστορία και το κοινωνικό – ιδεολογικό στίγμα των μη κυβερνητικών οργανώσεων, που τα κόμματα προτείνουν μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσεών τους (links).

Τα δίκτυα έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζονται σε ασταθής συνθήκες όπου τα προβλήματα και οι απαιτήσεις που προκύπτουν δεν μπορούν να μοιραστούν και να επληφθούν μέσα σε μια οργανωτική δομή.

7.2 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ - ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Θα εξεταστούν στη μελέτη αυτή κατ' αρχήν οι οργανωτικές αρχές όπως εμφανίζονται στα καταστατικά των κομμάτων που είναι σε ισχύ, για τα πέντε μεγαλύτερα ελληνικά κόμματα που εξέλεξαν εκπροσώπους με βάση τον ισχύοντα εκλογικό νόμο, στο ελληνικό κοινοβούλιο. Αυτά είναι: η Νέα Δημοκρατία (Ν.Δ.), το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (Π.Α.Σ.Ο.Κ.), Το Κουμμουνιστικό κόμμα Ελλάδος (ΚΚΕ), ο Συνασπισμός της Ριζοσπαστικής Αριστεράς(ΣΥ.ΡΙΖ.Α), και ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός (ΛΑ.Ο.Σ.).

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 1974 από τον Κων/νο Καραμανλή και έμβλημα του κόμματος είναι τα αρχικά κεφαλαία γράμματα του τίτλου της και μεταξύ τους ανάμελους πυρσούς που κρατάει ένα χέρι (καταστατικό του κόμματος, άρθρο 1 παραγρ. 1&3).

Μέλος του κόμματος μπορεί να γίνει κάθε Έλληνας πολίτης ή Έλληνας το γένος που αποδέχεται τις ιδεολογικές και προγραμματικές αρχές του κόμματος και έχει συμπληρώσει το 16 έτος της ηλικίας του (άρθρο 3 παραγρ. 1). Ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του μέλους είναι η συμμετοχή σε οργανώσεις, ομάδες και δραστηριότητες που αντιστρατεύονται τις ιδεολογικές και προγραμματικές αρχές, τις πολιτικές αρχές και το καταστατικό της Ν. Δ. (άρθρο 3 παρ.2).

Παρατηρούμε εδώ ότι η ιδιότητα του μέλους είναι εντελώς προσδιορισμένη καταστατικά ενώ ασυμβίβαστη με αυτήν την ιδιότητα η συμμετοχή σε άλλες ομάδες και οργανώσεις που καθορίζονται επίσης με σαφήνεια από το καταστατικό. Επίσης, στις υποχρεώσεις του μέλους υπάρχει σαφώς η εκπλήρωση τακτικών οικονομικής συνεισφοράς (συνδρομή (άρθρο 5 παραγρ. 25). Σε συνέχεια μπορεί να υπάρξει απώλεια της ιδιότητας του μέλους αν δεν εκπληρώνει τις οικονομικές του υποχρεώσεις (άρθρο 6 παρ. 1 Βε'). Η οργάνωση του κόμματος χωρίζεται σε κεντρική και περιφερειακή .

Όργανά της Κεντρικής Οργάνωσης είναι:

- α) Το Συνέδριο του Κόμματος
- β) Ο Πρόεδρος του Κόμματος
- γ) Η Κοινοβουλευτική Ομάδα
- ~~δ) Η Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος~~
- ε) Το Πολιτικό Συμβούλιο
- στ) Το Συμβούλιο Δεοντολογίας
- ζ) Η Κεντρική Επιτροπή Δεοντολογίας
- η) Η Κεντρική Οικονομική Επιτροπή
- θ) Ο Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής
- ι) Οι Γραμματείες
- ια) Το Συμβούλιο των Προέδρων των ΝΟ.Δ.Ε.
- ιβ) Το Συμβούλιο Αξιοκρατίας για την αξιολόγηση και αξιοποίηση των στελεχών

ΑΡΘΡΟ 9

Οργανωτική διάρθρωση της Περιφερειακής Οργάνωσης

1. Η Περιφερειακή Οργάνωση διακρίνεται σε Τοπική και Νομαρχιακή
2. Στο πλαίσιο της Περιφερειακής Οργάνωσης αναπτύσσονται:
 - α) Οι Ειδικές Κομματικές – Θεματικές Ενότητες
 - β) Οι Οργανώσεις Ετεροδημοτών
 - γ) Οι Οργανώσεις των Ελλήνων του Εξωτερικού
 - δ) Το Περιφερειακό Συμβούλιο, ανά διοικητική περιφέρεια

Από τις αρμοδιότητες του Προέδρου του Κόμματος, έχουν ενδιαφέρον:

- προϊστάται της οργάνωσης του κόμματος, συντονίζει και εποπτεύει τη λειτουργία του, ~~προεδρεύει της κεντρικής επιτροπής του πολιτικού συμβουλίου, της Κοινοβουλευτικής Ομάδας και του Συμβουλίου των Προέδρων των Ν.Ο.ΔΕ..~~ Ορίζει τους Κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους, τον Γενικό διευθυντή του κόμματος και τους αναπληρωτές του, συγκροτεί την Κεντρική Επιτροπή Δεοντολογίας, τις γραμματείες, και το Συμβούλιο Αξιοκρατίας για την αξιολόγηση και αξιοποίηση των Στελεχών (άρθρο 13, παράγρ. Ε, στ, Θ).
- Στο άρθρο 21 όμως: στη συνέχεια του καταστατικού, παρατηρούμε ότι η επιλογή των υποψηφίων, Ευρωβουλευτών και Βουλευτών Επικρατείας, γίνεται απ' ευθείας από τον Πρόεδρο του κόμματος ενώ για την επιλογή του υπόλοιπου αριθμού των βουλευτών για το Ελληνικό Κοινοβούλιο υπάρχει επιτροπή αξιολόγησης αλλά και πάλι ο Πρόεδρος καταρτίζει τους συνδυασμούς του κόμματος.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε η οργανωτική Δομή της Ν. Δ., είναι ιεραρχική με κορυφή του Προέδρου του Κόμματος μεταξύ δύο συνεδρίων και υπερεξουσίες του Προέδρου που είναι αυτόνομο όργανο, ενώ δεν γίνεται καμία αναφορά σε άλλη οργανωτική σχέση εκτός απ' αυτήν του μέλους.

ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ιδρύθηκε το 1974 από τον Ανδρέα Παπανδρέου και το νέο του καταστατικό εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2008. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. είναι το μόνο κόμμα στην Ελλάδα που στους στόχους του (αρθρ. 4 παραγρ. 5) εντάσσει στο όραμα μιας προοδευτικής κοινωνίας, την πρόσβαση, στην εκπαίδευση και επιμόρφωση σε μία ανοιχτή κοινωνία γνώσης και πληροφορίας.

Στο άρθρο 6 με τίτλο " Κοινωνία Πολιτών και Εθελοντισμός" αναφέρει: Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. υποστηρίζει και ενισχύει τις πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών σε τοπικό, εθνικό ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Υποστηρίζει και αναδεικνύει τον εθελοντισμό σε κάθε μορφή της κοινωνικής ζωής και τέλος συνεργάζεται με τις οργανώσεις και τα κινήματα που εμπνέονται και προωθούν τις ίδιες αξίες και αρχές.

Στο εσωτερικό του ΠΑ.ΣΟ.Κ. (άρθρο 8 παράγραφοι 1,2,3) κατοχυρώνεται η ελευθερία στις ιδεολογικές αναζητήσεις και στο διάλογο, στην αντιπαράθεση ιδεών και απόψεων και στο δικαίωμα υποβολής και δημοσιοποίησης ατομικών και συλλογικών προτάσεων. ~~Υπάρχει ελευθερία διακίνησης προφορικά και γραπτά για όλες τις απόψεις τάσεις και ρεύματα ιδεών χωρίς οργανωμένη δομή πειθαρχία και εκπροσώπησης στα όργανά του.~~

Είναι κατοχυρωμένη η συμμετοχή στην εκπροσώπηση των μελών (άρθρο 10), η συμμετοχή με επιστολική ψήφο ή μέσω διαδικτύου.

Κατοχυρώνονται επίσης (άρθρο 11 παραγρ. 1,2,3) η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων ενεργών πολιτών στις διαδικασίες, τις εκδηλώσεις και τα όργανα του κόμματος. Εξαιρουμένων των ψηφοφοριών.

Μπορούν να υπάρχουν κομματικά δημοψηφίσματα με απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου (άρθρο 10 παραγρ. 1,2,3,) για θέματα ιδιαίτερης πολιτικής σημασίας, ενώ είναι υποχρεωτικά τα δημοψηφίσματα όταν το ζητήσουν το 1/5 των μελών και των φίλων των πρωτοβάθμιων οργανώσεων ή οι μισές από τις Νομαρχιακές επιτροπές και στα οποία ψηφίζουν και τα μέλη και οι φίλοι του ΠΑ.ΣΟ.Κ..

Στο άρθρο (17 παραγρ. 1,2, κάθε απόφαση ή πράξη όλων των οργάνων του κινήματος δημοσιοποιείται με ευθύνη του ίδιου του οργάνου στο δικτυακό τόπο του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Η υποχρέωση δημοσιότητας ισχύει και για τα πρακτικά συνεδριάσεων των συλλογικών οργάνων με εξαίρεση ειδικά αιτιολογημένη απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία των 2/3 των μελών του.

Οι φίλοι του ΠΑ.ΣΟ.Κ. έχουν δικαίωμα συμμετοχής (άρθρο 20 παραγρ. 1,2,) στην διαμόρφωση των πολιτικών θέσεων, του εκλέγειν σε όλες τις πολιτικές διαδικασίες και ψηφίζουν στις άλλες διαδικασίες που προβλέπονται στο καταστατικό ή στους κανονισμούς λειτουργίας.

Η εσωτερική οργάνωση του ΠΑΣΟΚ είναι:

- Οι οργανώσεις βάσεις
- Οι οργανωτικές επιτροπές
- Οι περιφερειακές οργανώσεις

- Το Εθνικό Συμβούλιο
- Το συνέδριο του Κόμματος
- Ο Πρόεδρος

Στο άρθρο 26 ορίζονται και τα δίκτυα πρωτοβουλίας των πολιτών. Το ΠΑΣΟΚ σε δημοτικό επίπεδο υποστηρίζει Δίκτυα πρωτοβουλίας Πολιτών κατά θεσμό, θεσμό ή χώρο. Τα δίκτυα μπορεί να έχουν ως ιδρυτική τους αφετηρία το Κίνημα ή άλλες αυτόνομες από αυτό κινήσεις και πρωτοβουλίες. Οι επί μέρους δράσεις αρθρώνονται ιδιαίτερα: Σε Δίκτυα πρωτοβουλίας πολιτών για θέματα πολιτικού, κοινωνικού, συνδικαλιστικού, επιστημονικού, μορφωτικού ή επαγγελματικού ενδιαφέροντος και σε Δίκτυα Αλληλεγγύης, που μεριμνούν για την προώθηση και επίλυση θεμάτων που σχετίζονται με ευπαθείς κατηγορίες πολιτών.

Ο Πρόεδρος εκλέγεται άμεσα από τα μέλη και από τους φίλους του κινήματος (άρθρο 41) ενώ οι αιρετοί και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και για τις βουλευτικές εκλογές εκλέγονται σε προκριματικές εκλογές και οριστικοποιούνται με εισήγηση του Γραμματέα του Εθνικού Συμβουλίου προς την Επιτροπή Ανάδειξης Υποψηφίων.

ΚΚΕ

Το ισχύον καταστατικό του ΚΚΕ διαμορφώθηκε από το 15^ο συνέδριο του ΚΚΕ τον Μάιο του 1996. Ο δημοκρατικός συγκεντρωτισμός είναι η αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται το καταστατικό του κόμματος (άρθρο 9). Με βάση την αρχή αυτή η δημιουργία και η δράση οργανωμένων ομάδων στο κόμμα δεν επιτρέπεται. Όπως λέει στο ίδιο άρθρο το καταστατικό, βασικά στοιχεία του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού είναι η εσωκομματική δημοκρατία και ο συγκεντρωτισμός. Συγκεντρωτισμός σημαίνει, σύμφωνα με το καταστατικό, «κάτω από ένα ενιαίο κέντρο, την κεντρική επιτροπή που είναι το ανώτατο όργανο για την περίοδο μεταξύ των συνεδρίων». Υποχρεωτική εφαρμογή των αποφάσεων των ανώτερων καθοδηγητικών οργάνων από τα παραπάνω όργανα, τις κομματικές οργανώσεις και τα μέλη του κόμματος.

Συνειδητή κομματική πειθαρχία και υποταγή της μειοψηφίας στην πλειοψηφία. Σε περίπτωση διαφωνίας όσοι διαφωνούν είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόζουν την απόφαση που πάρθηκε από την πλειοψηφία.

Η κομματική οργάνωση βάση του ΚΚΕ δημιουργείται στον τόπο εργασίας ή στον τόπο κατοικίας των μελών. Τα βασικά οργανωτικά επίπεδα είναι: η Κομματική Οργάνωση

Βάσης, η Λιχτιδική Επιτροπή, η Νομαρχιακή Επιτροπή, η Επιτροπή Περιοχής, η Κεντρική Επιτροπή και το Συνέδριο του Κόμματος.\

Η Κεντρική Επιτροπή αποφασίζει για τους υποψήφιους σε δημόσιες θέσεις ευρύτερης ή ~~πανελλαδικής σημασίας και επίσης αποφασίζει για την ανάκληση από δημόσιες αιρετές~~ θέσεις μελών του κόμματος που τις κατέχουν.

Τα αξιώματα όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά (άρθρο 43) που κατέχουν μέλη του κόμματος είναι στη διάθεση του κόμματος.

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ – ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

Ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου ιδρύθηκε το 1988 από την συνεργασία των Κομμάτων της Ελληνικής Αριστεράς (ΕΑΡ) και του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος (ΚΚΕ). Στη συνέχεια το ΚΚΕ αποχώρησε το 1991 ενώ ο Συνασπισμός συνέχισε την αυτόνομη πορεία του έως τις εκλογές του 2004, όπου συνέπραξε εκλογικά με άλλα σχήματα και ομάδες της Αριστεράς, ως Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥ.ΡΙΖ.Α). Στην παρούσα μελέτη θα εξεταστεί το οργανωτικό σχήμα του Συνασπισμού, ο οποίος κοινωνικά και οργανωτικά διατηρεί την αυτονομία του.

Το εν ισχύ καταστατικό που εξετάζουμε εγκρίθηκε στη διάρκεια οργανωτικού - καταστατικού συνεδρίου του κόμματος, που πραγματοποιήθηκε στις 16-17 Απριλίου του 2005.

Το μέλος του Συνασπισμού (άρθρο 3δ) δικαιούται να διατυπώνει δημόσια την προσωπική του γνώμη λέγοντας ταυτόχρονα τη συλλογική απόφαση. Όσοι μειοψήφησαν έχουν το δικαίωμα να μην εκπροσωπήσουν το κόμμα στην εφαρμογή της απόφασης με την οποία διαφώνησαν. Στο καταστατικό του Συνασπισμού σαφώς αναγνωρίζεται και θεσμοθετείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα η δυνατότητα ύπαρξης και λειτουργίας (κεφ.3^ε) τάσεων και ρευμάτων ιδεών. Στην επόμενη παράγραφο (στ) καθορίζονται με πολύ σαφή τρόπο οι λειτουργίες και ο χαρακτήρας των τάσεων. Οι τάσεις (άρθρο 3στ) δεν είναι κατ' ανάγκην μόνιμο σχήμα, δεν νοούνται ως μικρογραφία κόμματος με κάθετη οργανωτική δομή και διοικητικά όργανα και πολύ περισσότερο με δική τους πειθαρχία. Τα μέλη του Συνασπισμού που συμμετέχουν σε τάση, αποτελούν μέρος του κόμματος, εφαρμόζουν τους κανόνες της εσωτερικής του ζωής, χρησιμοποιούν τους θεσμούς και τους μηχανισμούς του για τη διακίνηση των ιδεών που υποστηρίζουν, εργάζονται μαζί με όλους/ες τους /τις συντρόφους/ισες στους συγκεκριμένους καταμερισμούς και υπερασπίζονται το σεβασμό της βασικής αρχής: Ενότητα στη διαφορετικότητα. Όλες οι

εκδηλώσεις των τάσεων και ρευμάτων είναι ανοιχτές και δημόσιες. Το κάθε μέλος του κόμματος έχει το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης σε αυτή τη διαδικασία.

Στο κεφάλαιο 4 (III) σχετικά με την ιδιότητα του μέλους, μεταξύ των άλλων, δικαιούνται να ζητούν κάθε πληροφορία από τα όργανα του κόμματος που θα διευκολύνει την κρίση των μελών και την πολιτική διαφάνεια, να παρακολουθούν τις συνεδριάσεις όλων των πολιτικών οργάνων και να ασκούν έλεγχο σε οποιοδήποτε χρόνο έναντι των οργάνων και των στελεχών.

Συγκαλείται μια φορά το χρόνο ανοιχτή Συνδιάσκεψη στην οποία συμμετέχουν τα μέλη του περιφερειακού Συμβουλίου, τα μέλη των Νομαρχιακών Επιτροπών, τα μέλη των πολιτικών κινήσεων και φίλοι του κόμματος που συμφωνούν με το βασικό πλαίσιο κατευθύνσεων και λειτουργίας του κόμματος. Τα πορίσματα αποτελούν θέματα ειδικής συνεδρίασης της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής.

Στο Συνασπισμού θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα τα εσωτερικά δημοψηφίσματα και σε πανελλαδικό και σε τοπικό επίπεδο στη βάση εναλλακτικών προτάσεων (κεφ. 9,α,β,γ).

Τα δημοψηφίσματα οργανώνονται ή με πρωτοβουλία της Κεντρικής Επιτροπής ή εάν το ζητήσουν πολιτικές κινήσεις που εκπροσωπούν το 1/4 των μελών του ή εάν το ζητήσει το 15% των μελών του στο αντίστοιχο οργανωτικό επίπεδο. Από την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή συγκροτούνται τμήματα για θεματική επεξεργασία της πολιτικής του Συνασπισμού στα οποία μπορούν να μετέχουν και μη μέλη του κόμματος που ασχολούνται με αυτό το αντικείμενο ή έχουν ειδικό ενδιαφέρον γι' αυτό. Τα μέλη αυτά δεν πρέπει να είναι μέλη άλλου κόμματος και δεν έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Οι επεξεργασίες αυτών των τμημάτων καθίστανται πολιτική του Συνασπισμού μετά την έγκρισή τους από την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή. Τα μέλη του Συνασπισμού (κεφ. 11β) μετέχουν στις συνδικαλιστικές και άλλες ενώσεις, στα κοινωνικά κινήματα σύμφωνα με τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και δρουν με γνώμονα τις αρχές και τους σκοπούς αυτών των κινήματων.

Τέλος, σε σχέση με την επιλογή των αιρετών για τους υποψηφίους ευρωβουλευτές γίνεται πανελλαδική εσωκομματική εκλογή, για τους υποψηφίους βουλευτές γίνεται με απόφαση των νομαρχιακών επιτροπών ή προκριματική εκλογή σε νομαρχιακό επίπεδο ενώ η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή έχει το δικαίωμα αιτιολογημένης τροποποίησης με αυξημένη πλειοψηφία (60%) ενώ η επιλογή των βουλευτών Επικρατείας γίνεται από την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή.

Τέλος, οφείλουν να μετέχουν και να συνιδρύουν φορείς και θεσμούς πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας για προβληματισμό. Ως ασυμβίβαστα με την ιδιότητα του μέλους κρίνονται η συμμετοχή και η ενεργοποίηση υπέρ άλλου κόμματος, η ~~συμμετοχή και η δημόσια υποστήριξη για τις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης και η αποδοχή δημόσιου αξιώματος μέσω του οποίου ασκείται η κυβερνητική πολιτική χωρίς την έγκριση του κόμματος.~~ Ποινή διαγραφής μπορεί να επιβάλλεται από την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή με πλειοψηφία των 2/3 των μελών της και με τη σύμφωνη απόφαση της πολιτικής κίνησης στην οποία ανήκει. Το μέλος του Συνασπισμού που έχει διαγραφεί μπορεί να ζητήσει την επανένταξή του στην ίδια πολιτική κίνηση μετά από ένα χρόνο και για την επανένταξή του απαιτείται απλή πλειοψηφία της πολιτικής κίνησης.

Η οργανωτική διάθρωση του Συνασπισμού είναι: σε πρώτο επίπεδο οι πολιτικές κινήσεις που δημιουργούνται κατά τόπους κατοικίας, τους χώρους ή κλάδους εργασίας αλλά και στη βάση ειδικών ενδιαφερόντων των μελών του. Σε δεύτερο επίπεδο η νομαρχιακή οργάνωση σε επίπεδο νομών και σε τρίτο επίπεδο το τακτικό Συνέδριο του κόμματος που εκλέγει την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή. Σε περιφερειακό επίπεδο συγκροτείται Περιφερειακό Πολιτικό Συμβούλιο για την παρακολούθηση και τον συντονισμό σε θέματα αναπτυξιακής πολιτικής.

Η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή του Συνασπισμού αποτελεί το ανώτερο κοινωνικό όργανο. Το τακτικό Συνέδριο είναι το ανώτατο όργανο του κόμματος. Εκλέγει τον Πρόεδρο, την Κεντρική Πολιτική Επιτροπή και την Επιτροπή Οικονομικού Ελέγχου. Ο Πρόεδρος του Συνασπισμού εκπροσωπεί δημόσια το κόμμα και είναι Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Ομάδας (εφ' όσον είναι βουλευτής). Για ειδικά θέματα μπορεί να συγκαλείται συνέδριο με τους ίδιους αντιπροσώπους από τις Πολιτικές Κινήσεις (θεματικό). Σε περίπτωση εκτάκτων κρίσιμων αποφάσεων όπως η συμμετοχή σε κυβέρνηση, σύναψη συμμαχιών, εκλογή Προέδρου Δημοκρατίας, καθορισμός εκλογικής τακτικής, συγκαλείται με τον ίδιο τρόπο το Διαρκές Συνέδριο του κόμματος.

ΛΑ.Ο.Σ.

Ο ΛΑ.Ο.Σ. ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 2000 από τον Γιώργο Καρατζαφέρη

“ Το Έμβλημα του κόμματος αποτελείται από 4 λευκά βέλη εις το νοητό σημείο συμπτώσεων των οποίων τα βέλη και ο κότινος είναι εγγεγραμμένα εντός γαλανού τετραγώνων, ενώ το όλο σύμπλεγμα περιβάλλεται από πορφυρού κύκλου” (κεφ.1).

“ Μέλος του κόμματος δύναται να καταστεί κάθε Έλληνας πολίτης ή Έλληνας ο γένος αδιακρίτως οποιουδήποτε ιδιαίτερου γνωρίσματος ”, όπως χαρακτηριστικά λέει το ίδιο

(κεφ. 2). Τα μέλη καταβάλουν δικαίωμα εγγραφής και ετήσια εισφορά στο κόμμα. Η οργανωτική διάρθρωση χωρίζεται σε κεντρική και περιφερειακή.

~~Η περιφερειακή οργάνωση ορίζεται κατά νόμους και αποφασίζεται από την οργανωτική γραμματεία. Με απόφαση επίσης της οργανωτικής γραμματείας μπορούν να ιδρυθούν περιφερειακές γενικές διευθύνσεις.~~

Κεντρική του Οργάνωση διαθέτει τα ακόλουθα Όργανα:

- α) Συνέδριο του Κόμματος
- β) Πρόεδρος
- γ) Κοινοβουλευτική Ομάδα
- δ) Κεντρική Επιτροπή
- ε) Εκτελεστικό Γραφείο
- στ) Πολιτικό Συμβούλιο
- ζ) Επιτροπή Δεοντολογίας
- η) Οικονομική Επιτροπή
- θ) Επιτροπή Αξιολόγηση και Αξιοποίησης των στελεχών του Κόμματος
- ι) Ομάδα Προγράμματος
- ια) Γενική Διεύθυνση
- ιβ) Γραφείο Τύπου

Εντυπωσιακές είναι οι αρμοδιότητες του Προέδρου όπου εκτός των άλλων ορίζει τον Κοινοβουλευτικό Εκπρόσωπο, τον Εκπρόσωπο Τύπου, τον Γενικό διευθυντή του Κόμματος και τους Αναπληρωτές του, Συγκροτεί όργανα, Επιτροπές και Γραμματείς του Κόμματος όπου δεν εκλέγονται από το συνέδριο, ενώ για κάθε θέμα που δεν προβλέπεται στο καταστατικό είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του Προέδρου του Κόμματος(άρθρο 15) υποψηφίων στα Νομαρχικές και Δημοτικές εκλογές το κάθε άλλο αιρετό (το ιδ. άρθρο18) ενώ διορίζει και τα μέλη του Πολιτικού Συμβουλίου (άρθρο 20).

Ορίζει επίσης τα μέλη της οικονομικής επιτροπής. Το καταστατικό μπορεί να αλλάξει μόνο με απόφαση του συνεδρίου, όπου όμως τις προτάσεις για αλλαγές μπορεί να υποβάλει ο Πρόεδρος του κόμματος ή τα 3/5 των μελών της Κεντρικής Επιτροπής (άρθρο 29).

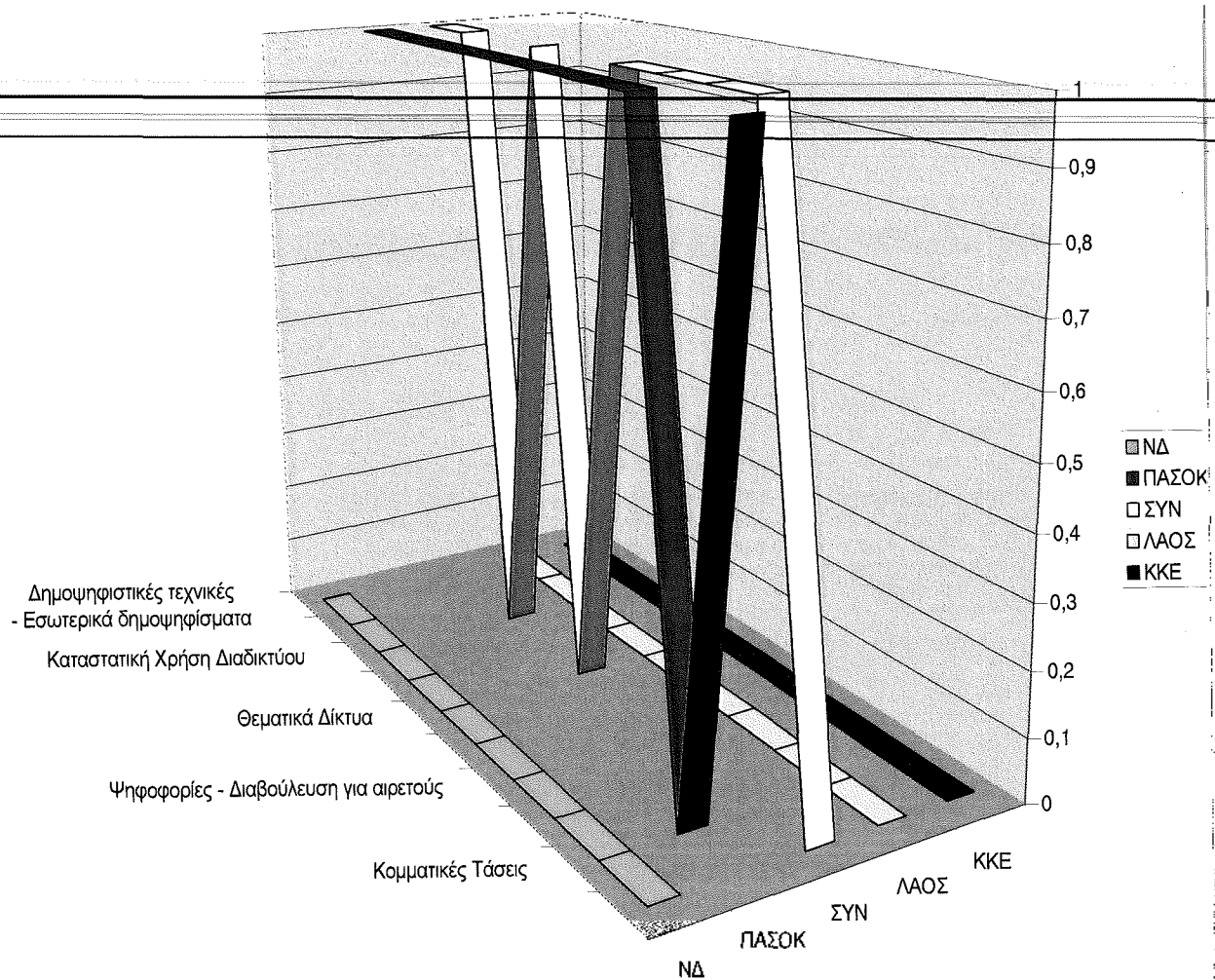
Όπως βλέπουμε Ν.Δ. , το ΛΑ.Ο.Σ. και το ΚΚΕ δεν έχουν κανένα από τα χαρακτηριστικά του κόμματος δικτύου, όπως αυτά ορίζονται στην παρούσα μελέτη. Αντιθέτως το ΠΑ.ΣΟ.Κ. μετά την οργανωτική του ανασυγκρότηση τον Απρίλιο του 2008, έχει όλα τα χαρακτηριστικά του κόμματος δικτύου εκτός από την θεσμοθέτηση των εσωκομματικών τάσεων και ρευμάτων. Για τον Συνασπισμό της Αριστεράς δεν υπάρχει καταστατική χρήση διαδικτύου, οργάνωση θεματικών δικτύων, ενώ η εκλογή του Προέδρου γίνεται από το Συνέδριο. Πίνακας 7.2.1.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ					
	ΝΔ	ΠΑΣΟΚ	ΣΥΝ	ΛΑΟΣ	ΚΚΕ
Δημοψηφιστικές τεχνικές - Εσωτερικά δημοψηφίσματα	X	√	√	X	X
Δικαίωμα συμμετοχής σε άλλες οργανώσεις	X	√	√	X	X
Καταστατική Χρήση Διαδικτύου	X	√	X	X	X
Ανοιχτές Οργανώσεις	X	√	√	X	X
Θεματικά Δίκτυα	X	√	X	X	X
Θεσμοθέτηση φίλων κόμματος	X	√	√	X	X
Ψηφοφορίες - Διαβούλευση για αιρετούς	X	√	√	X	X
Δημοσιοποίηση ατομικών απόψεων μελών	X	√	√	X	X
Κομματικές Τάσεις	X	X	√	X	X
Εκλογή Προέδρου με καθολική ψηφοφορία μελών φίλων	X	√	X	X	X

Εάν βάλουμε τις τιμές 0,1 για τα οργανωτικά χαρακτηριστικά του κόμματος τότε Πίνακας 7.2.2.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ					
	ΝΔ	ΠΑΣΟΚ	ΣΥΝ	ΛΑΟΣ	ΚΚΕ
Δημοψηφιστικές τεχνικές - Εσωτερικά δημοψηφίσματα	0	1	1	0	0
Δικαίωμα συμμετοχής σε άλλες οργανώσεις	0	1	1	0	0
Καταστατική Χρήση Διαδικτύου	0	1	0	0	0
Ανοιχτές Οργανώσεις	0	1	1	0	0
Θεματικά Δίκτυα	0	1	0	0	0
Θεσμοθέτηση φίλων κόμματος	0	1	1	0	0
Ψηφοφορίες - Διαβούλευση για αιρετούς	0	1	1	0	0
Δημοσιοποίηση ατομικών απόψεων μελών	0	1	1	0	0
Κομματικές Τάσεις	0	0	1	0	0
Εκλογή Προέδρου με καθολική ψηφοφορία μελών φίλων	0	1	0	0	0

Γράφημα αποτύπωσης 7.2.1. από πίνακες 7.2.1 & 7.2.2



7.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΙΣΤΟΤΟΠΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Σε σχέση με την αξιολόγηση της διαδικτυακής παρουσίας των Ελληνικών

Κοινοβουλευτικών κομμάτων παρατηρούμε τα εξής σε σχέση με την δικτύωση τους:

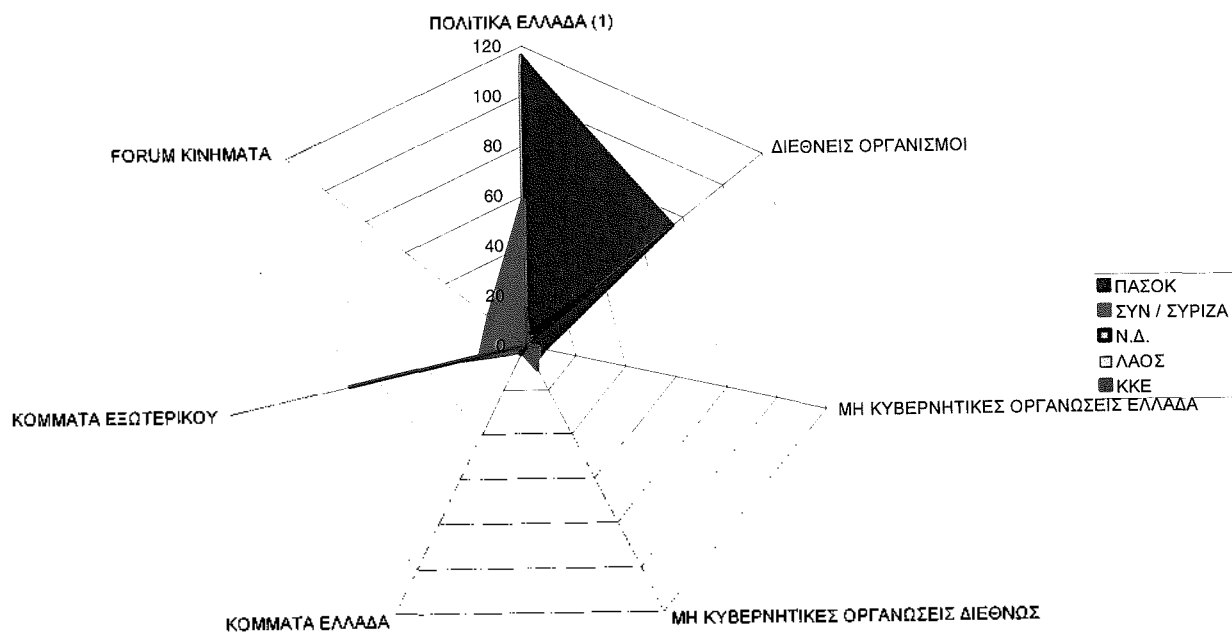
Πίνακας 7.2. 3 Α)

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ					
	Ν.Δ.	ΠΑΣΟΚ	ΣΥΝ / ΣΥΡΙΖΑ	ΛΑΟΣ	ΚΚΕ
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΕΛΛΑΔΑ (1)	3	116	58	0	15
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	35	75	0	0	2
ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ	0	8	5	0	0
ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΣ	1	8	11	0	0
ΚΟΜΜΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑ	4	3	3	0	0
ΚΟΜΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	1	27	18	0	71
FORUM ΚΙΝΗΜΑΤΑ	0	0	18	0	0

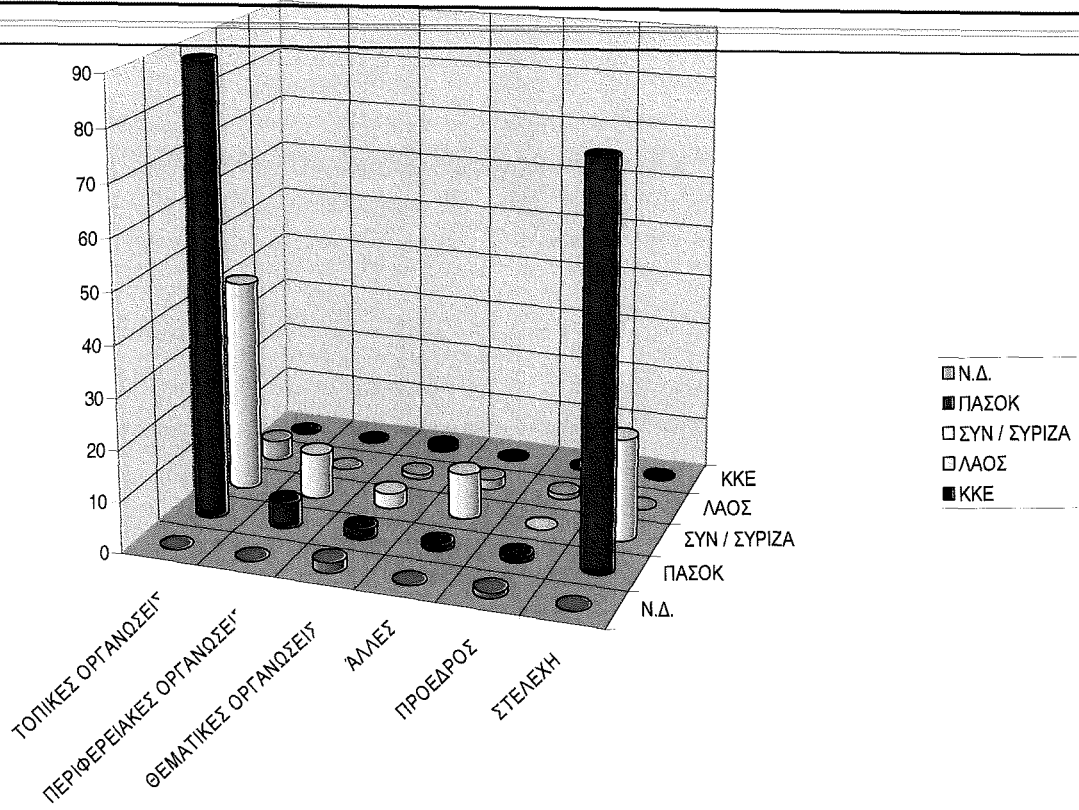
Πίνακας 7.2.4 Β)

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ					
	Ν.Δ.	ΠΑΣΟΚ	ΣΥΝ / ΣΥΡΙΖΑ	ΛΑΟΣ	ΚΚΕ
ΤΟΠΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	0	89	42	4	0
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	0	5	9	0	0
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	2	2	3	1	1
ΑΛΛΕΣ	0	1	9	2	0
ΠΡΟΕΔΡΟΣ	1	1	0	1	0
ΣΤΕΛΕΧΗ	0	77	20	0	0

Γράφημα αποτύπωσης από Εξωτερική Δικτύωση 7.2.2



Γράφημα αποτύπωσης από Εσωτερική Δικτύωση 7.2.3



7.4 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Όσον αφορά ειδικότερα τις μη κυβερνητικές οργανώσεις υπάρχουν σε όλα τα site των κομμάτων συνολικά 32 συνδέσεις. Το σύνολο των αναφερόμενων Μ.Κ.Ο. είναι 21. Από αυτές οι έξι (6) κοινές είναι μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΣΥΝ./ ΣΥ.ΡΙΖ.Α.

1. ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες παρέχει προστασία και βοήθεια στους πρόσφυγες του κόσμου. Με έδρα τη Γενεύη, ο οργανισμός δημιουργήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και λειτουργεί από το 1951.

2. ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

Οι Γιατροί χωρίς Σύνορα είναι μια διεθνής, ανεξάρτητη, ιατρική, ανθρωπιστική οργάνωση που στόχο έχει την παροχή ιατρικής βοήθειας οπουδήποτε υπάρχει ανάγκη χωρίς καμιά φυλετική, θρησκευτική, πολιτική ή άλλη διάκριση. Το Ελληνικό Τμήμα, αναγνωρισμένο ως μη κερδοσκοπικό σωματείο, ξεκίνησε τη δράση του το 1990.

3. ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οι Γιατροί του Κόσμου είναι μια διεθνής, ιατρική, ανθρωπιστική Μη Κυβερνητική Οργάνωση η οποία παρέχει επείγουσα ιατρική βοήθεια στα θύματα των φυσικών καταστροφών, πολέμων και συγκρούσεων. Οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας ιδρύθηκαν το 1990 και αποτελούν μέλος του Διεθνούς Δικτύου των ΓτΚ.

4. AMNESTY INTERNATIONAL

Η Διεθνής Αμνηστία είναι μια παγκόσμια κίνηση για τη διεθνή αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το όραμα του οργανισμού είναι κάθε άτομο να απολαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως περιγράφονται στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αποτελεί μια παγκόσμια κοινότητα υπεράσπισης των δικαιωμάτων βασιζόμενη στις αρχές της αλληλεγγύης, της αποτελεσματικής δράσης εναντίον των θυμάτων, της καθολικότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του αμοιβαίου σεβασμού και της δημοκρατίας.

5. UNICEF

Η Unicef, η οργάνωση των Η.Ε για τα Παιδιά έχει ως στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών, την κάλυψη των βασικών τους αναγκών, τη εξασφάλιση ειδικής προστασίας για τα λιγότερο προνομιούχα παιδιά, τα θύματα πολέμου, φυσικών καταστροφών, εξαιρετικής φτώχειας, προστασία από κάθε μορφή βίας ή εκμετάλλευσης και την προστασία των παιδιών με ειδικές ανάγκες.

6. ACTIONAID

Η Actionaid είναι μια παγκόσμια οργάνωση που στοχεύει στην καταπολέμηση της φτώχειας. Ιδρύθηκε το 1972 και έχει υποστηρίξει πάνω από 13 εκ. φτωχούς και μη προνομιούχους σε 42 χώρες παγκοσμίως.

7. HUMAN RIGHTS WATCH (HRW)

Είναι ο μεγαλύτερος ανθρωπιστικός οργανισμός για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με έδρα την Αμερική. Είναι ανεξάρτητη Μη Κυβερνητική Οργάνωση που χρηματοδοτείται από ιδιώτες και ιδρύματα διεθνώς. Σκοπό έχει την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ενίσχυση των πολιτικών ελευθεριών, την προστασία των ατόμων από απάνθρωπη συμπεριφορά σε περιόδους συρράξεων, τη δημοσιοποίηση πράξεων που καταπατούν τα δικαιώματα του ανθρώπου και το σεβασμό του διεθνούς δικαίου σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

8. EUROPEAN ROMA RIGHTS CENTER

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα Δικαιώματα των Ρομά είναι ένας διεθνής οργανισμός αρμόδιος για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των Ρομά και την αντιμετώπιση ρατσιστικής συμπεριφοράς εναντίον τους. Ιδρύθηκε το 1996 με σκοπό να παράσχει στους Ρομά τα απαραίτητα εφόδια για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την ισότιμη πρόσβαση σε όλους τους τομείς: εκπαίδευση, παιδεία, υγεία, στέγαση, δημόσιες υπηρεσίες.

9. GREENPEACE

Η Greenpeace είναι μια παγκόσμια, ανεξάρτητη περιβαλλοντική οργάνωση που δραστηριοποιείται από το 1971 με σκοπό την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Έχει παρουσία σε 42 χώρες και πάνω από 3 εκατ. υποστηρικτές.

10. WORLD WILD FUND (WWF)

Το WWF είναι η μεγαλύτερη στον κόσμο, μη κρατική, μη κερδοσκοπική οργάνωση για την προστασία του περιβάλλοντος. Ιδρύθηκε το 1961 στην Ελβετία. Η οργάνωση στηρίζεται στους υποστηρικτές της που αριθμούν τα 4,7 εκ. άτομα παγκοσμίως. Σκοπός είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος παράλληλα με την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης.

11. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

Οι Δημοσιογράφοι χωρίς Σύνορα είναι μια παγκόσμια Μη Κυβερνητική, μη κερδοσκοπική οργάνωση με έδρα τη Γαλλία με πρωταρχικό σκοπό την προστασία της ελευθερίας του Τύπου ανά τον κόσμο, των δημοσιογράφων και των υπόλοιπων επαγγελματιών του χώρου από την λογοκρισία και τον εκφοβισμό. Διαθέτει γραφεία και ανταποκριτές σε πολλές χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Καναδά, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία).

12. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΝΕΡΟΥ

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Νερού είναι μια παγκόσμια Μη Κυβερνητική Οργάνωση με έδρα τη Μασσαλία, ειδικός σύμβουλος της ΟΥΝΕΣΚΟ και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ. Ιδρύθηκε το 1996 από ειδικούς επιστήμονες.

13. CLIMATE ACTION NETWORK

Πρόκειται για ένα παγκόσμιο δίκτυο που αποτελείται από 365 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με σκοπό να προωθήσει την κυβερνητική και ατομική δράση για τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών.

14. FRIENDS OF THE EARTH

Παγκόσμιο περιβαλλοντικό δίκτυο που αποτελείται από 69 κράτη-μέλη και περίπου 5.000 τοπικούς ακτιβιστές σε κάθε ήπειρο.

15. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου είναι ένας ανεξάρτητος, παγκόσμιος οργανισμός εμπορίου που ιδρύθηκε το 1995. Στόχος του είναι η ενίσχυση των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των μελών του και η ανάπτυξη πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων. Οι περισσότερες χώρες της γης είναι μέλη του ΠΟΕ ο οποίος αποτελεί το μόνο διεθνή οργανισμό που ελέγχει το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μεταξύ των χωρών.

Ελληνικές

1. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (GCR)

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες είναι μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση που ιδρύθηκε το 1989 για να υποστηρίξει τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Από την ίδρυση της και μετά έχει ανταποκριθεί σε περίπου 40.000 περιπτώσεις. Το ΕΣΠ προσφέρει τη νομική συνδρομή του σε όλα τα άτομα που επιθυμούν πρόσβαση στη διαδικασία αιτήσεως ασύλου και συνεργάζεται με τις κρατικές αρχές για την καλύτερη εξυπηρέτηση της ομάδας των προσφύγων.

2. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ

Το Ελληνικό Παρατηρητήριο ιδρύθηκε στα τέλη του 1992 ύστερα από παρότρυνση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Εκπονεί μελέτες για όλες τις εθνικές, εθνογλωσσικές και τις μεγαλύτερες θρησκευτικές μειονοτικές κοινότητες στην Ελλάδα. Γενικότερα παρακολουθεί, καταγράφει, δημοσιοποιεί και προωθεί ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε Ελλάδα και Βαλκάνια.

3. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΦΩΚΙΑΣ –MOM

Πρόκειται για μια περιβαλλοντική, Μη Κυβερνητική Οργάνωση που ιδρύθηκε το Μάιο του 1988. Η Mom ασχολείται με το θέμα φώκια και θάλασσα σε τοπικό και εθνικό

επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, η οργάνωση υλοποιεί ερευνητικά προγράμματα, εκπαιδευτικές και ενημερωτικές δράσεις και γενικότερα προωθεί την προστασία του είδους και των ελληνικών θαλασσών στην ελληνική και διεθνή πολιτική ατζέντα.

4. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Το Ελληνικό Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών ιδρύθηκε το 1995 με σκοπό τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των μεταναστών/στριων και προσφύγων και την καταπολέμηση φαινομένων ρατσισμού και κοινωνικού αποκλεισμού. Μέσω των δομών έμπρακτης αλληλεγγύης (γραφείο υποστήριξης, μαθήματα ελληνικών) όσο και με τις πολιτικές και κοινωνικές παρεμβάσεις η οργάνωση διεκδικεί καλύτερες συνθήκες ζωής και εργασίας για τους μετανάστες/στρίες και πρόσφυγες που ζουν στην Ελλάδα.

5. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο που ιδρύθηκε το 1982. Αποτελεί τη μοναδική ΜΚΟ στην Ελλάδα που έχει ως στόχο της την προστασία των άγριων πουλιών και των βιοτόπων τους καθώς επίσης και την προώθηση των στόχων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνεργασία με τις αντίστοιχες ορνιθολογικές εταιρείες της Ευρώπης και την ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινού σε όλα τα θέματα που αφορούν τα πουλιά της Ελλάδας.

6. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ

Το Ελληνικό Κέντρο Περίθαλψης Άγριων Ζώων (ΕΚΠΑΖ) είναι αστική, μη κερδοσκοπική εταιρεία. Είναι το πρώτο κέντρο περίθαλψης άγριων ζώων στα Βαλκάνια. Έχει αξιόλογη εμπειρία στην περίθαλψη και το χειρισμό των άγριων ζώων, την επανένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον, την ηθολογία των ειδών, την κατανομή τους στον ελλαδικό χώρο καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ξεκίνησε τη δράση του το 1984 και η έδρα των δραστηριοτήτων του είναι η Αθήνα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

~~Όλα τα κόμματα που εξετάσαμε βασίζονται στον οργανωτικό τύπο της τοπικής οργάνωσης ή οργάνωσης βάσης, με χαρακτηριστικά κομματικής δομής βασικών μονάδων, κατανεμημένων γεωγραφικά ανάλογα με την διευθέτηση των εκλογικών περιφερειών (Ball & Peters 2001 σελ. 167). Οι πολιτικές τους δραστηριότητες είναι συνεχείς και όχι μόνο στις εκλογικές περιόδους. Η δομή του ΚΚΕ έχει στοιχεία από τα κόμματα του επαναστατικού σοσιαλισμού, καθώς δίνεται μεγαλύτερο βάρος στη δομή της οργάνωσης – βάσης στον τόπο εργασίας και λιγότερο στη γεωγραφική περιοχή.~~

Όπως είδαμε στην έρευνά μας, το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝ/ ΣΥΡΙΖΑ παρουσιάζουν και ως καταστατικά – οργανωτικά μορφώματα αλλά και ως παρουσία στο Κυβερνοχώρο, ισχυρότερα χαρακτηριστικά δικτύωσης. Οι αλλαγές στα καταστατικά τους (ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ 2005- ΠΑΣΟΚ 2007) είναι προσαρμοσμένες στο άνοιγμα των κομματικών τους οργανώσεων στην άμβλυνση των διαφορών μεταξύ φίλου και μέλους σε δημοψηφιστικές τεχνικές και εσωτερικά δημοψηφίσματα, στην τάση για προώθηση της συμμετοχής των φίλων και μελών τους, σε άλλες οργανώσεις και δίκτυα. Βασικές οργανωτικές διαφορές με σημαντικά όμως πολιτικά αποτελέσματα αποτελούν:

Α) η εκλογή Προέδρου. Στο Συνασπισμό η εκλογή Προέδρου γίνεται από το συνέδριο, με αποτέλεσμα ο Πρόεδρος του Συνασπισμού να μην αποτελεί αυτόνομο όργανο του κόμματος. Αρμοδιότητα του είναι κυρίως να εκπροσωπεί δημόσια το κόμμα και εφόσον είναι βουλευτής να είναι και Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής ομάδας. Αντιθέτως στο ΠΑΣΟΚ η εκλογή Προέδρου γίνεται με καθολική ψηφοφορία των μελών και φίλων του κόμματος. Αυτό δημιουργεί ένα ισχυρό πλέγμα αρμοδιοτήτων του Προέδρου και τον καθιστά σχετικά αυτόνομο όργανό του κόμματος. Αφού προηγείται η εκλογή του από το συνέδριο του κόμματος και μπορεί αυτόνομα να παρεμβαίνει πάνω στις ιδεολογικές (άρθρο 41 παραγρ. 1 καταστ.) και πολιτικές κατευθύνσεις του κινήματος.

Β) Θεσμοθέτηση εσωκομματικών τάσεων. Στο Συνασπισμό οι τάσεις είναι θεσμικά οργανωτικά μορφώματα, που λειτουργούν αυτόνομα μέσα στις γενικές κατευθύνσεις του Συνασπισμού. Έχουν δική τους εκπροσώπηση και καταγράφουν δημόσια τις απόψεις τους. Μπορούν επίσης να εισηγούνται διαφορετικές πολιτικές και να λαμβάνουν διαφορετικές

αποφάσεις, οι οποίες εφόσον είναι μειοψηφικές σε σχέση με το σύνολο έχουν το δικαίωμα ως μέλη ή ως τάση να απέχουν από τις πολιτικές που διαφωνούν. Στο ΠΑΣΟΚ ενώ υπάρχει η ιδέα των ρευμάτων σκέψης και των τάσεων, αυτές δεν έχουν οργανωτική αυτονομία.

Γ) Η καταστατική χρήση του διαδικτύου. Στο ΠΑΣΟΚ αποτελεί καταστατική υποχρέωση, όλες οι αποφάσεις όλων των κομματικών οργάνων του, να δημοσιοποιούνται στο διαδίκτυο σε μια προσπάθεια και για μεγαλύτερη πολιτική διαφάνεια, αλλά και για τον έλεγχο και την λογοδοσία των οργάνων και των στελεχών του. Στο Συνασπισμό υπάρχει επίσης πρόβλεψη για συμμετοχή των μελών του, των τάσεων του, αλλά ακόμα και των θεσμοθετημένων οργάνων του κόμματος, σε τέτοιου είδους προσπάθειες (άρθρο 15γ), που όπως αναφέρετε χαρακτηριστικά μπορούν να προωθούν τον πλουραλισμό και τον γόνιμο διάλογο.

Όσον αφορά τώρα την διαδικτυακή τους παρουσία, σε σχέση καταρχήν με την εσωτερική τους δικτύωση και σε αυτό το περιβάλλον το ΠΑΣΟΚ κυρίως, αλλά και ο Συνασπισμός, έχουν ισχυρότερη παρουσία από τα άλλα κοινοβουλευτικά κόμματα. Και από αυτή την έρευνα διαπιστώνεται ότι τα πολιτικά κόμματα χρησιμοποιούν τους ιστοχώρους τους, όπως τα παραδοσιακά μέσα (Μελέτη δομής συγκρότησης και λειτουργία των δυνητικών κοινοτήτων σελ. 71) αξιοποιώντας λίγο τα νέα διαθέσιμα διαδραστικά χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Σε επίπεδο δικτύωσης τοπικών οργανώσεων το ΠΑΣΟΚ υπερέχει σημαντικά, χωρίς όμως να έχει φτάσει στο σημείο όπου όλες οι οργανώσεις του να έχουν διαδικτυακή παρουσία.. Ο Συνασπισμός έχει επίσης αναλογικά σε επίπεδο τοπικών οργανώσεων ισχυρή παρουσία. Τα άλλα τρία κόμματα (εκτός του ΛΑ.Ο.Σ. που έχει έτσι κι αλλιώς ισχυρή παρουσία στο διαδίκτυο), δεν χρησιμοποιούν καθόλου το web ως μέσο εσωτερικής τους δικτύωσης. Επιβεβαιώνεται λοιπόν το συμπέρασμα παλαιότερων ερευνών, ότι τα πολιτικά κόμματα χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, «για μία από επάνω προς τα κάτω» διασπορά πληροφοριών « top-down dissemination» παρά ως διαδραστικό μέσο.

Ως προς την εξωτερική τους δικτύωση, όπως φαίνεται και από το γράφημα 7.2.2 της παρούσας μελέτης, η δικτύωση του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού με την κοινωνία πολιτών, είναι πολύ πιο ισχυρή. Η δικτύωση των δύο αυτών κομμάτων, αφορά κυρίως οργανώσεις, ανθρωπιστικού και οικολογικού χαρακτήρα. Παρατηρούμε ότι οι κύριες συνδέσεις αφορούν μεγάλες διεθνείς οργανώσεις και τα παραρτήματα των οργανώσεων

αυτών στην Ελλάδα. Σοβαρές ελλείψεις παρουσιάζονται, στις συνδέσεις των κομμάτων με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, όπως π.χ. οι καταναλωτικές ενώσεις, οι σύνδεσμοι με ινστιτούτα φορέων της εργοδοσίας και της εργασίας, ερευνητικά ινστιτούτα, ανεξάρτητα δίκτυα, κ.λ.π.

Όπως προκύπτει λοιπόν τα Ελληνικά πολιτικά κόμματα, μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες: α) σε αυτά που τείνουν (ΠΑΣΟΚ- ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ) οργανωτικά προς το κόμμα- δίκτυο, μετά από τις πρόσφατες προσπάθειες οργανωτικής ανασυγκρότησης τους και β) σε αυτά που διατηρούν την συγκεντρωτική κομματική δομή οργάνωσης, χαρακτηριστική των μαζικών πολιτικών κομμάτων, στις σύγχρονες δυτικές δημοκρατίες.

Όσον αφορά την παρουσία τους στο κυβερνοχώρο και την μετάβασή τους από την παραδοσιακή στην δυναμική οργάνωση, μόνο στο ΠΑΣΟΚ φαίνεται η τάση για ενσωματωμένη δράση που να οδηγεί την μετατροπή σταδιακά της οργάνωσης του, σε δικτυακή.

Τέλος, η ίδια η έννοια του κόμματος-δικτύου σε σχέση με την θεωρία των δικτύων, όπως παρουσιάζεται στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, δημιουργεί αρκετές αμφιβολίες και ερωτηματικά. Τα στοιχεία του δικτύου και τα δομικά και διαδικασίας και σκοπού και τα μοντέλα δικτύων, δεν βρίσκουν σημαντικές ταυτίσεις με το κόμμα-δίκτυο. Η ίδια όμως η ιδέα της προσαρμογής των κομμάτων σε κόμματα-δίκτυα, προκειμένου να προσαρμόζονται σε ασταθείς συνθήκες και να λύνουν προβλήματα, που δεν μπορούν να μοιραστούν και να επιλυθούν μέσα σε μία ιεραρχική δομή, αποτελεί μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα προσέγγιση, σε σχέση με τα προβλήματα εξατομίκευσης και απονομιμοποίησης που παρουσιάζονται ως φαινόμενα της κρίσης των κομμάτων και του κομματικού συστήματος στην ύστερη νεωτερικότητα. Εάν μεταφορικά σκεφτούμε τις οργανώσεις ως συστήματα πληροφόρησης, επικοινωνίας και λήψης αποφάσεων, τότε μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και τις νέες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας και το Διαδίκτυο ως στοιχεία αναδιοργάνωσης με σημαντικό πολιτικό αντίκτυπο και στην δομή και τη λειτουργία των κομμάτων και στο περιβάλλον πολιτικής αντιπροσώπευσης γενικότερα.

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

-
- Πως μπορούν οι κομματικές οργανώσεις και τα κομμάτια να ανιχνεύουν και να προβλέπουν τις αλλαγές στο ευρύτερο περιβάλλον τους και να εντοπίζουν τις σημαντικές αποκλίσεις από τα προγράμματά τους;
 - Πως θα μπορούσαν να αναπτύξουν την ικανότητά τους, να αμφισβητούν να προκαλούν και να αντιπροσωπεύουν τις λειτουργικές τους οργανωτικές παραδοχές, προκειμένου να αντιπροσωπεύουν ικανοποιητικότερα τις νέες κοινωνικές διαιρετικές τομές;
 - Μπορούμε να αντικαταστήσουμε την κομματική οργανωσιακή ιεραρχία με ένα δίκτυο αυτοδιοικούμενων ομάδων; Και τι ρόλο θα παίξει η πολιτική χρήση του διαδικτύου σε αυτό;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ανθόπουλος Χ. 2002. Πολιτικά Κόμματα και μη Κυβερνητικές οργανώσεις - Ρόλοι

Συμπληρωματικοί ή Αναπληρωματικοί, στο *περ. Κοινωνία Πολιτών* τεύχος 8, σελ. 11

Ball Alan R., Euy Peters. 2000. *Σύγχρονη πολιτική και διακυβέρνηση*, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση

Bobbio N. 1998. Κοινωνία των πολιτών στο *π. Κοινωνία των Πολιτών*, σελ. 69

Γεωργιάδου Β. 2000-2001. Από το Κόμμα των περιχαρακωμένων μελών στο "κόμμα-δίκτυο"; Όψεις της οργανωτικής ανασυγκρότησης των πολιτικών κομμάτων στην ύστερη νεωτερικότητα. *Επιστήμη και Κοινωνία, Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, τεύχος 5-6, σελ. 203-235

Διαμαντόπουλος Θ. 1993, *Το Κομματικό Φαινόμενο*, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση

Giddens Antony. 1986. *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*, Αθήνα, εκδ. Οδυσσέας 1989

Ιωσηφίδης Θ., Μ. Σπυράκης, 2006 *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα, Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Ανάλυση Δεδομένων*, Αθήνα εκδ. Κριτική

Lipnack J. & Stamps J. 1997 *Virtual Teams: Reaching across Space, Time, and Organizations with Technology Μελέτες Δομής Συγκρότησης και Λειτουργίας των Δινητικών Κοινοτήτων*, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2000 σελ. 43

Μακρυδημήτρης Α. Η κοινωνία των Πολιτών και οι εχθροί της, *Το Βήμα* 3/1/1999

March J., & Simon. H., 1958 *Οργανώσεις*, Αθήνα 2003: εκδόσεις Κριτική

Mc Grath P. & M. Houlihan. 1998: Conceptualising telework. Modern or postmodern?
Μελέτες Δομής Συγκρότησης και Λειτουργίας των Δυνητικών Κοινοτήτων, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθήνα 2006 σελ. 43-45

Mescon M. H, Albert M., Khedouri F. 2000 *Μελέτες Δομής Συγκρότησης και Λειτουργίας των Δυνητικών Κοινοτήτων, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθήνα 2006* σελ. 41

Meny Yves, 1995, *Συγκριτική Πολιτική, τόμος α΄*, εκδ. Παπαζήση

Morgan G. 2000. *Οι όψεις της οργάνωσης*, Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη

Μουζέλης Ν., Τι είναι η κοινωνία πολιτών, εκ. Το Βήμα 14/12/97

Μουζέλης, Ν. (1991), *Οργάνωση και Γραφειοκρατία*, (αναθεωρημένη έκδοση), Αθήνα: εκδόσεις Μαθουδάκη/ Ανδρονόπουλου

Kirscheimer O. 1991 *Ο μετασχηματισμός των κομματικών συστημάτων στη δυτική Ευρώπη*, Λεβιάθαν 16

Παναγιωτίδου Ειρήνη. 2002. Πού, πότε και γιατί αναπτύσσεται η κοινωνία πολιτών στο περ. *Κοινωνία Πολιτών* σελ. 18

Πάνου Δ, Τα κοινωνικά κινήματα στο internet, προσβάσιμο! www.papandreou.gr ημερ. επίσκεψης 10/9/08

Παπαθανασόπουλος Στ., 2002, *Η Εποχή του Τεχνοπολιτισμού*, Αθήνα εκδ. Καστανιώτης

Πατέλη Κ. , 2005, *Ο κυβερνοχώρος ως τεχνολογία*, Αθήνα, εκδ. Αυτοέκδοση

Σπουρδαλάκης Μ., 2003, *Το Μέλλον των Πολιτικών Κομμάτων*, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση

Schumbeter J., 1972. *Καπιταλισμός Σοσιαλισμός και Δημοκρατία*, Αθήνα: Εκδόσεις ΚΕΠΕ

Ξενόγλωσση

Bendix, 1976, *State and Society*, Berkeley, σελ. 276-294

Calabrese and Burgelman, 1998, *Communication, Citizenship and Social Policy: Re-thinking the Limits of the Welfare State*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield σελ. 12

Chambers W, 1963. Party Development and Party Action: the American Origins, *Journal of History and Theory* 3, No 1, σελ. 91-120

Davies, 1996 *Big Brother: Britain's Web of Surveillance and the New Technological Order*, London, Pan, p. 14

Drucker, 1992, The New Society of Organizations, *Harvard Business Review*, σελ. 95-104

Duncan and Connor, 1986 *On the Record: Surveillance Computers and Privacy*, London p. 5-7

Duverger M. 1981. *Les Partis Politiques*, A. Colin Paris (επανεκδοση), σ.10

Epstein L, 1967. *Political Parties in the Western Democracies*, London, Εκδ. Praeger

Gamson W.A., Meyer D.S. 1996 *Comparative Perspectives on Social Movements – Framing Political Opportunity*

Gandy Oscar H. 1993, *The Panoptic Sort, A Political Economy of Personal Information*, Boulder, CO, *Westview Press*

Gibson R. & Ward S. 2000, A proposed methodology for studying the function and effectiveness of party and candidate websites, *Social Science Computer Review*, 18 (3) p. 301-319

Hennessy B. 1968. On the study of Party Organisation, στο W. Crotty, Approaches to the Study of Party Organization, *Allyn and Bacon Inc*, σελ. 1

Jägers,H., Jansen, W.,& Steenbakkens, W.,(1998) Characteristics of Virtual Organizations, *Proceedings of the VoNet - Workshop*, <http://www.ve-forum.org>

Janda K. 1970. *A Conceptual Framework for the Comparative Analysis of Political Parties*, London, Εκδ. Sage

Katz R.S & Mair P. 1995. Changing Models of party organization and party democracy: The emergency of the cartel party, *party Politics* 1,1 σ. 5-28

Lakoff G., Johnson M. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: *University of Chicago Press* σελ.26-35

Lakoff G. 1987, *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago: *The University of Chicago Press* σελ. 45-55

Lasswell -Kaplan F, 1950 *Power and Society: A framework for Political Enquiry*, Εκδ. *Yale University Press, New Haven*, σελ. 169 επ

Lipset, 1960, Party System and the Representation of Social Groups, *Archives of the European Sociology* σελ. 53

Lyon, 1994, *The Electronic Eye: The Rise of Surveillance Society*, *Cambridge Polity* p. 12

Mair P, 1994, Party Organization: From Civil Society to the State *στον τόμο R.S Katz and Mair, How Parties Organize*, London σελ. 8

Mair P., 1995, Political Parties legitimacy and Public Privilege, *West European Politics*, vol18, No 3, σελ. 40-47

Marshall Van Alstyne. 1997 The State of Network Organization: A Survey in Three Frameworks'' *Journal organizational computing*, 7 (3)

Mitchell J.C. 1983, Case and situation Analysis *Sociological Review* 31 σελ. 187-211

Neuhauser,P., Bender,R., & Stromberg,K., (2000) *Culture.com: Building Corporate Culture in the Connected Workplace*. Toronto: John Wiley

La Palombara J. -Weiner M., 1966. Political Parties and Political development, εκδ. *Princeton University Press*, σελ. 4-6

Platt 1988. What can Case studies Do? *Studies in Qualitative Methology* 1, σελ. 1-23

Riggs F. 1970. *Administrative Reform and Political Responsiveness: A theory of dynamic Balancing*. Εκδ. Sage

Schiller, 1996 *Information Inequality: The Deepening Social Crisis in America*, New York: Routledge

Tsoukas H. 1991. The missing link: A transformational view of metaphors in organization science. *Academy of Management Review*, 16:566-585

Verschuren P.T.M 2003, ''Case study as a Research Strategy : Some Ambiquities and Opportunities'', *International journal of social Research Methology* 6 σελ. 121-139.

Wildavsky A.B. May 1959. A methological Critique of Duverger's Political Parties. *Journal of politics* σ. 305 κ.ε

Yin, R. K. 1984, *Case study Research*, Beverly Hills Sage Publications